

Poštnina plačana v gotovini.

NAŠ

Prava vera bodi vam luč,
materni jezik bodi vam ključ
do zveličanske narodne omike.

A. M. Slomšek.

DOM

List za ljudsko prosveto

Slavnostna številka

ob priliki

mladinskih dnevov

v Mariboru.

9—10. VIII.

23.—24. VIII.

Letnik XVI.

Maribor.

Št. 8—9

Avgust—September 1924.

»NAŠ DOM« izhaja mesečno. Naročnina znaša za letos 12:50 Din., za Goriško in Istro 5 lir, za Koroško 15.000 aK, za Ameriko 1 dolar. Pri skupnih naročilih po 10 izvodov in več stane 1 izvod 12 dinarjev. Posamezna številka stane 1:50 Din. Odgovorni urednik: **Marko Krajnc**. Upravništvo: Maribor, Aleksandrova cesta 6. Tiska tiskarna sv. Cirila v Mariboru. Rokopise je treba poslati do 1. vsakega meseca uredništvu »Nasega Doma« v Mariboru, Aleksandrova c. 6.

Vsebina:

	Stran
Slovenska mladina!	113
Gomilšek: Naše dekliške zveze	114
Višavska: O, ne verjemi!	118
Meško: Na Dravi	119
Vračko: Iz prvih dnevov mladeniških zvez	121
Dr. Jeraj: Viteštvo slovenske mladine	124
Jože Štabej: Slovenski Orel	126
Ika: Dom	128
Kastor: Mladinsko gibanje na Nemškem	130
B. Šedivy: Srbska mladina	134
A. Bošte: Kralj noči	137
Šolski izleti in vzgoja	142
Na platnicah: Vsebina, Listnica uredništva, Društveni vestnik.	

Listnica uredništva. Osmo in deveto številko smo izdali skupno kot slavnostno številko ob priliki mladinskih dnevov. Vsebina je raznovrstna in podaja zgodovinski razvoj mladinskih organizacij na Štajerskem ter pregled mladinskega gibanja po drugih krajih. Predavatelji bodo našli dovolj gradiva za svoja predavanja. Prihodnja številka »N. D.« izide 1. oktobra. — Sl. M. Vaših dopisov ne moremo zaenkrat priobčiti, ker imamo preveč važnega gradiva. Poročajte nam kaj zanimivega iz vojaškega življenja. — Ivanovič. Stvar je dobra. Le večkrat pošlji kaj primernega. Opiši utise, ki si jih dobil na potovanju po Banatu, Srbiji itd. — Zofija. Velika sirota ste! Zopet ne bo nič! Občudujem Vaš pogum in Vašo vztrajnost; Vašega spisa ne morem občudovati. — Višavska. Pazite, da se ne izgubite v megleni sentimentalnosti! — Jaroš. Ko bi bila Ojstrica tako zveržena in razdrapana ko Vaša pesem »Ojstrici«, se ji bi vsak turist na daleč izognil. »Slapu« je slabo! Naš nasvet: pustite pesnikovanje in ostanite samo »dober turist«. Tam pa mnogo sreče! — Nekdo. Iz krščanske ljubezni ne bom razkazoval Vaše sramote radovednemu svetu. Ostanite pa znanprej lepo ponižni in tihi!

NAŠ DOM

Letnik XVI. Maribor, avgust, september 1924. Št. 8, 9.

Slovenska mladina!

Zgodovinski dnevi so tu — mladinski dnevi!

Dnevi veselja in navdušenja!

Stari trudno povešajo glave pod bremenom življenjskih skrbi, mladina poje veselo pesem življenja, sreče, ljubezni ...

Slovenski fant, slovensko dekle, poj to pesem glasno na mladinskih dnevih, da bo se sopot zasvetil šarek veselja v očeh onim, ki jim sedaj gleda iz žalostnih oči le malodušnost, obup, strah ...

Vriskaj glasno pesem o mladostni sreči in čistem veselju, da bodo vstrepetala srca tudi onim, ki so bili ali so še sedaj mladi po letih, pa jim je že vsled rasočaranj, prevar in neuspehov zamrla vesela pesem na ustnih ...

Mladinski dnevi — dnevi mladih moči!

Mladina je ponosna na svojo telesno moč, še bolj bodi ponosna na neizčrpano duševno moč, na duševne vrline. Na tisoče se Vas bo zbralo na mladinskih dnevih, silna in sveta narodna vojska, pred katero se bodo tresli nasprotniki, na katero pa bodo vsi pravi Slovenci ponosni.

Fant, dekle! nista osamljena v boju za svete vsore, vse, kar je v sedanjem vesoljnem potopu hudobije in pregrehe ostalo poštenega, je z vama! Bodita močna tudi doma, ko bosta sopot sama med brezbrišneži — med nasprotniki.

Mladinski dnevi — dnevi dela.

Z razmerami nisi zadovoljen, huduješ se na nje. To ni dovolj! Delati moraš, da razmere spremeniš, delati, da preobraziš svet v pravega duha, vstrajno delati, da premagaš strašne posledice stoletne brezbožne omike. Na mladinskih dnevih postavi temelje novemu veku!

Mladinski dnevi — prazniki trdne vere.

Vera je ohranila slovenstvo, vera bodi temelj novi kulturi. Vera — dejanska, živa, ki ne moli samo, ampak, ki tudi preobrazi notranjega človeka in ki vodi njegovo sunanje delovanje. Mladenič, dekle od mladinskih dnevov pojdi na dom kot neustrašen apostol svete vere in porok si nam srečnejših dni!

Fr. Sal. Gomilšek:

Naše dekliške zveze.

(Nekaj zgodovinskih črtic.)

Največjega pomena za zdrav in uspešen razvoj vsakega naroda je njegovo ženstvo. Srečen narod, ki ima veliko zavednih, plemenitih mater, ki mu z vso vestnostjo in resnobo vzgajajo naraščaj. Tak narod ne more propasti. Dobre matere pa narod dobiva iz vrst deklet tedaj, ako so dekleta nedolžna, poštena, delavna, zavedna in izobražena.

Za vzgojo in izobrazbo naših slovenskih deklet imajo poleg Marijinih družb največ zaslug naše dekliške zveze. Ko se je leta 1901 začelo živahno mladeniško gibanje v Slov. goricah in so se ustanovile prve mladeniške zveze, tedaj naša zavedna dekleta niso hotela zaostati. Stopila so pogumno na plan in so začela s pomočjo navdušenih duhovnih voditeljev ustanavljati svoje dekliške zveze.

Prve dekliške zveze.

Leto 1901 je ustanovno leto prvih mladeniških zvez v Jarenini, pri Sv. Juriju ob Ščavnici in na Dobrni. V istem letu sta nastali po vzględu mladeniških zvez prvi dekliški zvezi pri Sv. Juriju ob Ščavnici (kaplan Špindler) in na Dobrni (kaplan Schreiner). Tudi dekleta so se navdušeno oklenila novega mladinskega glasila „Naš Dom“, ki poroča dne 13. marca 1902, da so si dekleta pri Sv. Juriju ob Ščavnici ustanovile pri bralnem društvu svojo dekliško zvezo, ki že šteje 45 članic in ravno toliko naročnic „Našega Doma“. Dne 5. junija 1902 pa poroča „Naš Dom“, kako je dekliška zveza na Dobrni stopila prvikrat dne 25. maja pred občinstvo z igrama „Vedeževalka“ in „Sv. Neža“. V isti številki „Našega Doma“ je tiskana „Pesem slovenskih deklet“, ki jo je zložil kaplan Matija Zemljič. Ker je veren izraz živahnega zanimanja naših deklet za novo dekliško gibanje in še dandanes porabna za prednašanje, jo v naslednjem priobčimo.

Pomlad! Beseda vedno živa,
kako pač sladko vsem doniš
kako vse stvarstvo, ki še sniva,
k življenju, delu spet budiš!
Pomlad se tudi nam poraja,
slovensko dekle s spanja vstaja,
a v srcu tlé mu sladke nade —
Me gremo naprej, me mlade!

Plevel se meša med pšenico
in osat njivam dela kvar,
sovrag i nas pesti v krivico,
upognil nas ne bo nikdar. —
Med bojne vrste me Slovenke
z mladenči stopamo mladenke,
da rodnih nam svetinj ne vkrade,
Me gremo naprej, me mlade!

Vstajenje! Vsepovsod odmeva . . .
Zvedavo gleda cvetka v svet,
a drevje s krasom se odeva
vzdehti poljan čarobni cvet.
Te cvetke, glejte smo dekleta,
navdušena za čustva sveta,
pričele delo me bi rade.
Me gremo naprej, me mlade!

In kakor vrli kmet na setev
ozira vedno se s skrbjó,
ter, dokler ni končana žetev,
za blagoslov roti nebo.
Tako se narod v nas ozira,
na našo se pomoč opira
in v nas vse svoje stavi nade.
Me gremo naprej, me mlade!

Na delo! Močno klic se dviga
v naravi k delu vse hiti,
krilati zbor svoj glas povzdiga,
in pesem kmetu znoj sladi.
I nam kipi, pogum, veselje,
na delo, v boj drvé nas želje,
da rod naš mili ne propade.
Me gremo naprej, me mlade!

Zato vihraj zastava Slave
mladenkam čvrstim, vrlim v čast!
Saj blagih src smo, duše zdrave,
poštenost nam je sveta last.
Za nami vrstnice hitite
in v krepko zvezo se sklenite,
le v slogi se spolné nam nade —
Me gremo naprej, me mlade!

Prvim deklinškim zvezam so sledile l. 1902. zveze pri Sv. Barbari v Slov. goricah, pri Sv. Ani v Slov. goricah in v Jarenini, l. 1903. pri Sv. Benediktu v Slov. Goricah, v Gornji Radgoni in pri Sv. Antonu v Sl. goricah ter l. 1904. pri Sv. Urbanu pri Ptuj. V naslednjih letih jih najdemo tudi v ostalih delih Štajerske. Pač niso vedno delovale vse ustanovljene zveze. Kjer ni bilo vnetega duhovnega voditelja, na katerega bi se lahko naslanjale, tam so vsaj začasno prenehale z delovanjem. Leta 1912. je njih število narastlo na 67, l. 1924. pa jih izkazuje menda dosedaj največje število 73 s 4330 članicami, kar dovolj dokazuje, kako pomenljiva in globoko ukoreninjena je že organizacija deklinških zvez. Izven Štajerske se ni razširjala. Le posamezne deklinške zveze najdemo v Gradcu, na Dunaju, v Vipavi, pri Št. Rupertu na Dolenjskem, v nekaterih krajih na Koroškem in v najnovejšem času tudi v Zagrebu. Na Kranjskem štejejo izobraževalna društva tudi precej ženskih odsekov, ki jim pravijo Bogomile..

Opravitnik deklinških zvez.

Sestavil ga je in v Našem Domu priobčil dne 5. novembra 1903 kaplan Gomilšek obenem z gradivom za govore pri deklinških zvezah. Ta opravitnik je ponatisnjen v „Društvenem koledarčku“ za l. 1905, ki ga je izdala „Slov. krščansko-socialna zveza v Ljubljani“, in v „Našem Demu“ z dne 1. februarja 1910.

Nov obširen poslovnik za deklinške zveze sta sestavila M. Krajnc in J. Krošl v Celju in ga l. 1922 istotam izdala. Sedaj je merodajen za vse deklinške zveze in popolnoma ustreza njihovim potrebam.

»Zveza slovenskih deklet«.

Po vzgledu „Zveze slov. mladeničev“ se je dne 27. januarja 1910 ob sodelovanju dr. Hohnjeca in župnika Gomilškega ustanovila pri sv. Petru na Medvedovem selu „Zveza slov. deklet“. Prva predsednica je bila Anica Kren iz Št. Ilja v Slov. goricah. Imela je namen, da skrbi za splošno pa tudi za gospodinjsko izobrazbo, da prireja gospodinjske tečaje, tečaje za strežbo bolnikov, deli dekletom pouk o vzgoji otrok, da jih vnema za priprosto nošo in da zopet poživi narodne noše, da vnema za trezno življenje in vzbuja smisel za domoljubno delovanje zlasti za obrambno delo pri „Slov. Straži“.

V dnevih od 1.—14. avg. 1910 je „Zveza slov. deklet“ priredila prvi gospodinjski tečaj na gospodinjski šoli v Teharjih, ki so ga vodile šolske sestre in je sodelovalo nekaj strokovnjakov. Udeležilo se ga je 24 deklet, ki so zastopale 19 deklinških zvez. Zadovoljil je vse udeleženske. Žal, da se naslednja leta ni mogel več vršiti, ker je radi pomankanja sredstev

morala prenehati teharska gospodinjstva šola. Odbor „Zveze“ se je obnovil v letih 1911, 1912 in 1913, toda do velikopoteznega delovanja ni prišel, ker ni imel poslovnika in odbornice niso bivale v enem kraju. Naj se obnovi ob deklinškem dnevu in naj dobi svoj poslovnik, ker ga čaka ogromno dela.

»Naš Dom«, glasilo deklinških zvez.

Kakor mladeniči, tako so se tudi naša dekleta začela krepko oglašati v „Našem Domu“ z dopisi, kakor hitro so pričele deklinške zveze svoje delovanje. Ko je l. 1910. pod uredništvom za mladino vnetega dr. Kovačiča postal list izključno mladinsko glasilo, so se od vseh strani oglašale nadarjene sodelavke, ki so pridno zalagale »Deklinški vrtec« s primernimi članki ter priobčevale poročila o delovanju deklinških zvez, ki jih je poln »Naš Dom« iz let 1910, 1911, 1912 in 1913, kar glasno priča o živahnem delovanju zvez. Prav v „Našem Domu“ so priobčevale prve slovstvene poskuse, članke, povesti, pesmi Marija Topolnik, Terezija Nemeč, Amalija Letnik, Pepca Senica, Ana Vehovar, Antonija Kovačič in še mnoge druge. Nekatere so sodelovale tudi pri drugih listih.

Poučni shodi deklinških zvez.

Vršili so se in se še vršijo po poslovniku vsak mesec. Pričnejo in zaključijo se s pesmijo. Zapisnik shodov se vedno vodi in vsakikrat prečita. Na vsakem shodu nastopi več govornic in deklamovalk, dostikrat kaj spretno in navduševalno, da jih je veselje poslušati. Duhovni voditelj izreče o vsakem nastopu svojo sodbo in še doda kopico lepih nauk. Rešujejo se zanimiva vprašanja iz vprašalne škatlje in pretresajo tudi dnevna vprašanja. Ker nastopajo kot govornice pri shodih vsakikrat dekleta iz druge občine, zavlada živahno tekmovanje med posameznimi občinami. Splošna zavednost in izobraženost je v kratkem času dragocena last vseh članic deklinške zveze. Koliko zanimivih tvarin so že obdelali poučni shodi naših deklinških zvez! Bilo bi izredno zanimivo, ako bi mogli poročati, koliko poučnih shodov, govorov, deklamacij, govornic je bilo vsako leto v vseh zvezah. Prav tako bi bilo zanimivo vedeti, kakšno snov so obdelovali ti govori. V bodoče bo treba posvetiti večjo pozornost tudi statistiki.

Prijetno izpremembo povzroči v zvezi nastop govornice iz naših inteligentnih krogov, zlasti učiteljice. Ali teh nastopov je silno malo. In vendar je kaj bolj primerno, če zlasti učiteljica ljubi stik z dekleti izstopnimi iz šole in jih izobražuje tudi v deklinški zvezi. Mnoge učiteljice tožijo, kako jim je dolg čas na kmetih. Ves ta dolgi čas bi jim prešel prehitro, ako bi se bolj sprijaznile z ljudstvom, posebno še z dekleti. Čudimo se, da še katoliško vzgojene učiteljice nimajo tega smisla. Naj bi naše šolske sestre, ki vzgajajo in pripravljajo učiteljice, svoje gojenke opozarjale na to idealno stran bodočega delovanja.

Tu še moram povdarjati, da so dekleta bolj samostvorna kot mladeniči. Težko pripraviš mladeniča do tega, da si sam sestavi govor. Veliko lažje in hitreje gre to pri dekletu. Prvič in drugič še porabi spisan govor, tretjič pa že rada nastopi z lastnim izdelkom. In prav ti govori, ki si jih nadarjena dekleta sama sestavljajo, so najbolj zanimivi, ker so pravi izraz

njih mišljenja, znanja in hrepenenja. Bilo je pred vojsko na nekem dekliškem shodu. Vse govornice so dobro nastopile, največje pritrjevanje pa je zasluzila govornica, ki si je sama sestavila govor in prav izvirno obdelala snov.

Veliki dekliški shodi.

Prvi tak shod se je vršil pod imenom „Dekliški Marijin shod“ v nedeljo, dne 21. avg. 1904, torej pred 20 leti, pri Sv. Trojici v Sl. goricah. Bil je posvečen dekanijski proslavi 50 letnice proglasitve Marijinega brezmadežnega spočetja. Mnogoštevilne govornice in deklamovalke so bile večinoma članice že obstoječih dekliških zvez, ki so sestre v nemale ne samo za Marijo in za življenje p. Marijinem vzgledu, temveč tudi v Marijinih družbah za domoljubno delovanje v dekliških zvezah. Shod je zbral do 2.000 deklet iz lenarške dekanije in iz ostalih Slov. goric.

Sličen shod z enakim sporedom se je vršil v nedeljo, 27. avg. 1905, pri Sv. Treh Kraljih v Slov. goricah. To sta bila prva velika dekliška shoda — seveda v Slov. goricah, kjer je imelo svoj početek tako mladeniško kakor tudi dekliško gibanje. Tem shodom so sledili l. 1908 shodi na Sladki gori in pri Sv. Križu tik Slatine, l. 1909 na Tinskem, l. 1910 na Graški gori, pri Sv. Juriju ob juž. žel., v Kostrivnici, l. 1911. pri Sv. Roku v Šmarju in pri Veliki Nedelji, l. 1912 v Št. Lenartu pri Brežicah, v Kostrivnici, v Ljutomeru in pri Sv. Lenartu v Slov. goricah, l. 1913 v Nazarjin, pri Sv. Juriju ob Ščavnici, v Framu, v Vidmu, v Središču, na Tinskem, na Ložnem in na Sv. gorah. Po vojski je dekliško gibanje z nova oživel. Njegovo moč razodevajo številni vsakoletni shodi in vedno se snujoče nove dekliške zveze, kakor tudi dekliški tečaji, ki so se vršili zadnji dve leti v Mariboru in v Celju.

Pomen dekliškega gibanja in dekliške izobrazbe.

Sreča je za naš mali narod, da ni budna samo njegova moška mladina, temveč tudi ženska. Vsi se zavedamo pomena dobre, globokoverne, zavedne žene in matere v družini. V stari Avstriji smo krepili v dekliških srcih živo versko in plamtečo narodno zavest, ki sta bili obe nujno potrebni za naš obstanek. Veliko narodno zavest in neutešljivo hrepenenje po osvobojenju iz tisočletne nemške sužnosti najlepše razodevajo tisoči in tisoči podpisi naših deklet in naših žen proti koncu vojske za Jugoslavijo, ki so jih vsepóvsod zbirala zavedna naša dekleta.

V Jugoslaviji nam je narodni obstanek in razvoj zagotovljen. Vsem neosvobojenim bratom in sestram pod Italijo, pod Avstrijo in pod Madžarsko pa mora ravno naše zavedno ženstvo v bodoče posvetiti večjo pozornost. V novih razmerah moramo poglobiti žensko versko in domovinsko delo in z vso vnemo se lotiti dela za rešitev in okrepitev naših družin, ki žalibog premnoge hirajo v verskem in v telesnem oziru. Znatni delež pri reformi družin zadene tudi naše dekliške zveze.

Pred vsem moramo dekliške vrste prešiniti z resnim pojmovanjem življenja. Dekle ne sme biti igrača malovestnih moških ne v mestih in ne na kmetih. Razuzdanost je njena in narodova poguba. Pot v njo pa je današnja napol naga ostudna ženska noša po mestih in žal že tudi na kmetih. Ta kvarljivka naših deklet mora izginiti iz dekliških vrst, zato

pa se naj vsepovsod poživi stara sto in sto let stara zdrava narodna noša našega ženstva.

Ves čas mladih dni naj se deklice pripravljajo na življenje v družini. Marijina družba jo naj uči živeti po veri in iz vere in posnemati vzvišeni vzgled božje Matere. Dekliška zveza pa ji naj nudi potrebno splošno izobrazbo, jo naj nauči vzorno gospodinjiti, otroke versko in нравstveno vzgajati ter biti možu, otrokom, družini čudoviti vir ljubezni, sreče in zadovoljnosti. Plemenita ženska takih lastnosti, najsibo samska ali poročena, je res solnce svoji družini, ki dejanski tri ogle podpira pri hiši.

Vso pozornost mora deklice posvetiti ne samo brezmadežnemu dekliškemu življenju, temveč tudi treznosti. Le preveč imamo pijači udanih moških, ki slabijo naše družine. Ne daj roke v zakon pijancu! To bodi glasen opomin vsem dekletom. S pijancem ne boš nikdar srečna, ne vesela. O strašnih nasledkih alkoholizma bodi torej vsaka mladenka temeljito poučena zlasti še z ozirom na družino.

Poglavitna načela dobre vzgoje otrok [mora dobro poznati vsaka mladenka. Vzgojati otroka, in sicer dobro vzgajati je ena največjih umetnosti na svetu. Ali si mar deklice to znanje že prinese na svet? Kaj še! Vzgojati se mora deklice prav tako učiti kot drugih reči. Ni dovolj dobra domača šola pri stariših. Zato pozdravljamo plemenito delo orliške podzveze v Ljubljani, ki izdaja res praktična predavanja za dekliške sestanke orliških krožkov, ki so obvezna tudi za dekliške zveze, n. pr.: Ljubezen do malih, vzgoja k resnicoljubnosti, samovzgoja k pokorščini.

Mnogo zaslug so si že pridobile naše dekliške zveze za izobrazbo naših deklet. Na tisoče žen in mater že imamo, ki so izšle iz dekliških zvez pa danes po dobljenih naukih vzorno živijo ter dobro vzgajajo svoje otroke in so tako najkrepkejša opora cerkvi in naši domovini. Mnogo dela še čaka naše dekliške zveze, ker so duševne potrebe vedno večje. Naj bi ga srečno izvršile v veliki blagor naše ženske mladeži. Nove pobude jim naj da letošnji dekliški dan in jim naj vsestranski razširi obzorje.

Višavska:

O, ne verjemi . . .

Zvončki takrat so cveli v dobravi,
davno minila je — ona pomlad,
ko so mi v duši vstajale nade,
lepe kot cvetke — solčnih livad!

Žal, da so bile to mlade sanje,
ki ne izpolnijo se mi nikdar!
Ti pa mi skoro zavidaš srečo:
da ne poznam še — bridkih prevar?

Praviš, da hodim po gladkih stezah
lahno in prožno, brez vsakih ovir;
da mi srcé ne pozna grenkosti,
niti ne slutiti, kaj je nemir? . . .

O, ne verjemi tem rožnim grmom,
ki se smehljajo iz mojih gredic;
stopi le bliže, pa boš spoznala:
da je več trnja kakor — cvetic.

Ksaver Meško:

Na Dravi.

„Kaj je mladost?“ se vpraša včasih človek s tako veliko, tehtno resnostjo, kakor bi se vprašal: „Kaj so nebesa?“ Res, kaj je mladost? Ali kaka kislina, Bogu in ljudem zoprna cmeravost? Bog varuj! Če se kaže pri kom taka, je to bolezen. Bolezen pa je človeku sovražnica, kaznen in šiba za greh. A za mlado srce, v katerem greha ni, ne more biti tudi kazni in biča za greh; zato v mladem srcu ne more biti cmeravosti. Radost je mladost, radost še ob gladovanju, ob vseh težavah učenja, služeb v tujih hišah, ob mrkih očimih celo, ob neljubečih, strupenih mačehah, če komu usoda že v mladih dneh take prisodi. In če kedaj teko solze, en sam solnčni žarek jih ustavi in posuši, en sam prijazen pogled, en sam do-brotan smehljaj jih v radost in smeh spremeni. — Res, kaj je mladost? Je li neodločno oklevanje, hladno računanje, do plesnivosti dolgočasno pretehtavanje: ali bi ali ne bi, ali bo ali ne bo? Ne! Sama podjetnost je mladost, sama odločnost. . . Res, ni se nam posrečilo v mladosti vse; ni nas pa tudi preveč onesrečilo, če se nam to ali ono ni posrečilo. Še svoji smoli smo se smejali.

Tedaj — v moji mladosti — sta bila v Ptujju takoj pod dominikansko vojašnico dva plavajoča mлина, Kukovčev in Lovrenčičev. Tisto leto, ko sem hodil v nemško šolo, da bi mogel v gimnazijo, ker brez nemščine v tistih časih ni bilo nič kakor dandanes nič brez taks razen smrt, sem stanoval pri neki dobri „tetki“ v Kukovčevi hiši; dijak tretje gimnazije pri Lovrenčiču. Z menoj je stanoval ožji rojak Martinek, v šolah za dve leti za menoj — v Ljubljani zdaj dijake uči in jezi, če ne dijaki njega, jezijo namreč, ne učijo.

Pa je bil tam mlinarski vajenec Jakec, iz naših krajev doma. Poznala sva se še iz domače šole. Pa pravi ta Jakec neke nedelje zvečer, ko smo bili sami doma: „Pojdimo se na Dravo vozit.“

„Pa znaš voziti?“

Mogočno-zaničljivo je zamahnil z roko ob mojem rahlo donečem vprašanju!

„Da tako noro vprašaš!“

Tako naju je prepričal, preslepil, bi bila prava beseda, da je pravi mojster na vodi in v čolnu.

„Pa se pojdimo, v božjem imenu!“

Ódpel je velik čoln, pod brvjo, ki je spajala obrežje z mlinom, pa smo sedli vanj.

Bil je že gost mrak. Le na mostu spodaj je gorela svetilka. Ódsev luči je v dolgem plamenu trepetal sem gori po vodi, kakor bi nam kazal pot, vabil nas k sebi.

Jakec je z dolgim drogom krepko odrinil čoln od obrežja, da se je zazibal in se pognal daleč tja po reki. Podjetni brodar je naglo in vzne-

mirjen iskal z drogom dno, da bi čoln uravnal, ubranil ga pred pre naglini tekem. A bodisi da je bila voda tam res že pregloboka in prederoča, bodisi da se je sam ustrašil svojega drznega podjetja, na slepo je porival drog v vodo, ne da bi se mogel upreti z njim ob dno, ne da bi mogel obvladati čoln.

„Proti suhemu! Proti suhemu!“ sva mu klicala z Martinekom, ker se nama je zazdela stvar kočljiva.

„Le proti suhemu, če moreš“, se je odrezal Jakec jezno ter še bolj naglo pljuskal z drogom v vodo, da se je čoln nevarno gugal.

„Pazi! Prevrnemo se!“

„Če se bomo, pa se bomo!“ se je glasila napol srdita, napol obupána tolažba.

Gledal sem mu pri slabi luči, lijoči sem z mosta, v lice. Bilo je prestrašeno in blede.

„Slaba bo,“ sem pomislil. „Utonemo.“

Vendar sem natihem sklenil, da se kar tako ne vdam. Kar mogoče, storim, da se rešim.

Tok nas je nesel z veliko brzino proti prvemu, lesenemu mostu.

„Pazi zdaj, Jakec, da ne zadenemo ob most. Razbije se nam čoln.“

Še večjo vneto je skušal doseči z drogom dno, zmanjšati brzino vožnje. Brezuspšen napor!

Že smo bili pred mostom. Jakec se je z drogom uprl ob kobilo, da čoln ne bi tresnil z vso silo v njo. Res je polzel tik mogočne, mračne podstavke, tako tesno ob njej, da se je dotikal vlažnih brun.

Pogledal sem navzgor. Prav pod križem, sredi mosta smo bili.

„Ljubi Jezus, zdaj mi pomagaj!“ sem vzdihnil, se zgrabil za debelo bruno kobilo, se zavihtel iz čolna in že plezal po luknjasti kobili navzgor.

„Da ne padeš!“ je prestrašeno zaklical Martinek, in že je čoin zdrsnil izpod mostú.

Pod menoj je strahotno, poželjivo šumela voda, kar mi je dajalo le večjih moči. V nekaj hipih sem pritelovadil na vrh in se zavihtel čez ograjo na most.

„Hvala ti, ljubi Gospod Jezus!“ sem si oddahnil gori pod križem.

Z mosta sem iskal z očmi čoln.

„Da ju le ne zanese do železnega mosta. Tam se ponesreči mnogo splavov. In splavarji so svojega dela vendar vajeni.“

A že se je posrečilo Jakcu — morda je bila struga tam plitvejša — da je okrenil čoln proti levemu bregu, proti mestu. Spodaj ob mestnem parku je nasedel čoln na sipino, in sta podjetna mornarja zlezla iz njega.

Nisem čakal na njiju. Hitel sem domov in zlezal v posteljo.

„Pogum velja!“ se je drugo jutro mogočno bahal Jakec, ko sem prišel iz hiše doli k Dravi, da bi ponovil še enkrat grško nalogo.

„Fortes fortuna adiuvat,* smo se učili mi v šoli“, sem precej visoko in iz užaljene daljave pripomnil jaz.

„Kaj se pravi to? Po slovensko povej, kaj se postavljaš s takim norim jezikom, ki ga noben pameten človek ne razume.“

* »Z junaškimi je sreča.«

„Norcem da Bog srečo“, sem mu pojasnjeval malo prihuljeno, malo otroško - nedolžno.

„Zato jo je tebi snoči dal, sicer bi bil gotovo pal z mosta v vodo“, se je na široko zarežal Jakec, mi obrnil hrbet in samozavestno stopal po gugajoči se brvi v mlin.

E. Vračko:

Iz prvih dnevov mladeniških zvez.

Bili so to lepi dnevi. Dnevi radostnega navdušenja in mladinskega kipenja. Obhajamo menda zdaj srebrni jubilej tega gibanja. Imenitno, da bomo to petindvajsetletnico meseca avgusta slovesno obhajali. Že v bogoslovju smo komaj čakali, da se vržemo na to plat organizacije. Že so zunaj delovali Krek, Korošec, Gomilšek in dr. Komaj smo čakali, da jim priskočimo kot pribočniki na pomoč. In prišli smo iz temnih prostorov bogoslovja in postavili smo se kot »jungovci«, kot »risi«. In naša pesem je bila: Mi mladi, mi gremo naprej. Na Štajerskem je bilo nemškutarstvo v bujnem cvetu, slovenski liberalizem je dvigal močno svojo glavo. Na Kranjskem je bil že vroč boj. Na Štajerskem pa še plesnjiva sloga. Učitelji so bili v taboru socialnih demokratov. Kranjci so bili huđi na nas radi sloge. Pri neki seji v Ljubljani sem kot mlad kaplan s solzami v očeh zagovarjal dr. Korošca, ko ga je bil Krek strastno napadel radi plesnjive sloge. Povsod je telo na Štajerskem. Potrebovali smo bojnikov. Šli smo po nje med mladino. Starini so spali spanje pravičnega. Kakor je Napoleon, ko je izdal na vojake svoje jedrnato in kratko povelje, zaklical: Vojaki, jaz vas potrebujem, tako smo mi klicarji klicali: Mladina, fantje: narod, cerkev vas potrebujeta. Treba je bilo vreči narodnega sovražnika, nemškutarstvo, treba je bilo vreči verskega sovražnika, liberalizem. In kakor so se Judje za časa Makabejcev v gorah in šumah vežbali v orožju zoper sovražnike, tako smo se mi v tihih domovih, bralnih društev oboroževali za boj zoper nasprotnike. In dobro smo se oborožili.

Ko smo zapustili dom, ki je posvečen veri, vedi in prosveti, je ogenj mladinskega gibanja že gorel. Župnik Gomilšek je oče prve »mladeniške zveze«, ki jo je ustanovil l. 1901 kot kaplan v Jarenini. Mladeniške zveze so štajerska specialiteta. Tu so se razvijale. Čudno, na Kranjskem niso našle povsod prave zemlje. Mogoče jim tudi ni nihče dal prave vlage. In po prvi ustanovitvi prve take zveze, so rastle kot gobe po dežu. Izvrstno je delovala mladeniška zveza v Št. Ilju v Slov. gor. Načelnik te zveze je bil zdajšnji poslanec Žebot. Njega je vzgojila mladeniška zveza. Izvrstno je delovala mladeniška zveza pri Sv. Benediktu v Slov. gor. Prijatelj našega gibanja in vnet pospeševatelj je bil župnik Rošker. Tudi v Halozah so začeli goreti kresi mladeniškega gibanja. In oglasila se je Savinjska dolina. Župnik Florijančič je vnel in vžgal fante v Št. Juriju ob Taboru. In gorela so mladeniška srca v Št. Pavlu pri Preboldu. In ustanovili smo menda l. 1903 mladeniško zvezo na Vranskem. In uprizorili smo velike tabore fantov in ogenj navdušenja je vžgal vso Štajersko in vžgal je tudi na Kranjskem.

Nikoli ne bom pozabil vseslovenskega mladeniškega shoda na Brezjah 1. 1904. Toliko fantov sem malo kedaj skupaj videl. Bilo jih je nad 4000. Iz Jarenine nas je bilo fantov okoli 30. Iz Otoč proti Brezjam je korakala Jareninska mladeniška zveza kot prva. Kranjci so mi hoteli uiti naprej. Nak, sem rekel, naša je prva, kot najstarejša, vzdignil zastavo in stopil naprej. Pogledali so me in respektirali. Na Brezjah je govoril Krek, kakor je le on znal, o Mariji in socialnem vprašanju. Slišal sem ga menda prvič javno govoriti. Šusteršič je hodil okoli kakor kak triumfator. Bil je vidno vzhicen. Pri vožnji po bleškem jezeru je nam skoraj v vodo padel starosta naše zveze takrat 70 letni fant, že rajni Anton Eferl iz Poličkega, ki je moral „Naš Dom“ brati vedno s povečevalnim steklom. Pa je vsakokrat celega prebral. Drugi dan večer smo imeli na Kozlerjevem vrtu v Ljubljani velik komerz. Govoril sem prvi jaz v imenu prve mladeniške zveze. Nisem dolgo govoril, pa navdušeno sem govoril, ker sem bil ponosen na prvo mladeniško zvezo, ki jo vodim jaz. Po celem velikanskem Kozlerjevem vrtu se je razlegal moj glas. Navdušenje je bilo na koncu nepopisno. Krek prileti k meni in me objame in me začne tikati. Jaz nisem vedel, pri čem da sem. Ta veleučeni profesor, ki mu nisem vreden jermenov od čevljev odvezati, tika mene ubogega kaplana. Pa tak je bil Krek. Spoznati je hotel vse moje fante. Govoriti bi še mogel dalje... Nisem znal. Tobakarce, avantgarda Krekova, so me vzdignile na stol in hotele okoli nositi. Jaz sem pa bežal, sicer pa so bile same stare hiše. Okoli polnoči smo morali na vlak... In Krek naš je spremljal čisto na kolodvor.

Pa nismo samo fantom pihali na srce. Ni bil to samo slamnat ogenj, ki se hitro užge, hitro gori pa tudi hitro zgori. Učili smo se pridno. V Savinjski dolini smo študirali pogubnost liberalizma, ki se je sicer skrivaj, ki pa je že žugal, da pride na dan. Tihim liberalcem ni bilo to nič všeč. Vedli so, kam pes taco moli. Razkričali so nas kot razdiralce sloge, kot izdajice, kot šoviniste, kot klerikalne peteline, kot Šusteršičijance. Mi pa smo meče brusili za boj. Vranski liberalci so me hodili tožit k samemu dr. Korošcu, češ, da slo go rušim. Pa smo tem liberaluhom štrene zmešali. Škoda, da so ravno ti najpridnejši fantje po večini padli v vojski. Z žalostjo se spominjam rajnega Miheta Kumer, ki je bil menda načelnik Vranske zveze, pa so ga Tirolski sneženi plazi zasuli. Pa smo že imeli v zvezi tudi odseke. Vem, da smo snovali na Vranskem tudi kolesarski odsek. In smo dobili v svojo sredo tudi bolj „fajn“ fante iz gospoških hiš, ki so bile liberalno navdahnjene. Z otožnostjo se spominjam krasnih vranskih fantov, ki so se me držali kot ceki.

V Slov. goricah pa smo brusili meče proti nemškutarjem. In šlo je za to, da občine dobimo v svoje roke. L. 1903 so še bile vse občine Jareninske fare, razven Jarenine same — pa tudi v njenem občinskem odboru je bila ena tretjina nemškutarjev — nemčurske. Študirali smo Dečkov občinski red. In znali smo ga na pamet. In sčistili smo najprej Jareninsko občino. In spravili smo se na največjo občino, severno od Maribora, na Pesniški dvor. In da smo to občino dobili, je v veliki meri sad mladinske naše organizacije. In rajni navdušeni, talentirani govornik Franc Sekol je bil predestiniran za župana, pa bi bil tudi, pa ga krijejo poljane Galicije. Padel je menda koj prvi dan vojske. Pa ne samo ob-

činski red, tudi druge razne reči smo obravnavali. Pa veselice smo prirejali. Nemškutarji so pa pihali od jeze, vedli so, da jim mrtvaško pesem pojemo. Hodili so nas tožbit na glavarstvo, pa so bili pametni gospodje na glavarstvu. Vse pritožbe so vrgli v koš. Pa bi naš včasili bili lahko zamehurili. Enkrat smo bili napravili veliko veselico. Nič je nismo naznanili. France Sekol pa je še govoril političen govor, oster, hud, ki je učinkoval na nemškutarje, kot bi jim poper nasul v oči. Govoril je o raznih vrstah nemškutarjev in jih celo zaznamoval z latinskimi besedami nemškutarius rusticanus, nemškutarius simple itd. Pa so nas tožili. Grof Attems, tedanji mariborski glavar, pa je pritožbo vrgel v koš. Smo bili pač lahkomiselnji fantje. Ravno tako pa so delali v St. Ilju, osobito so se tudi izobraževali v praktičnem gospodarstvu. In vsi tisti fantje, ki so bili pri naših mladeniških zvezah, predstavljajo zdaj kaj v življenju in igrajo celo važno vlogo. So župani in še bodo. En od mojih se je z lastno inicijativo povspel do stavbenika. Temelj mu je bil položen v naši organizaciji, drugi so zopet izvrstni gospodarji. Ni bilo zastoj to naše delo. Kdor se posmehovalno ozira na to naše prvotno gibanje, nima prav. In v vsako javno zadevo smo se vtikavali in se za njo brigali. In en je moral to storiti, drugi zopet ono, vsak po svoji naravi, po svojem značaju. In v Jarenini, — če smem malo primerjati z velikim — sem bil jaz mali Lueger, pa sem imel kot oni slavni Lueger, svoje pribočnike Weißkirchnerja, pa Kunschacka in Geßmanna, pa tudi Biellochlaweka itd. In vsak je imel svoj resort. Pa je bilo fletno.

Seveda je bilo to gibanje v razvoju, ni bilo popolno. Katera reč pa je v začetku že popolna? Saj kura tudi ne pride kar kot kura na svet. Nekaj let po prvem gibanju je bila reč malo zaspala. Pa smo prišli skupaj pri seji SKSZ dr. Korošec, dr. Verstovšek, jaz in drugi. In smo zopet vžgali ta ogenj in uprizorili velike mladeniške tabore. Pa vojska je veliko našega uspeha požrla. Nismo krivi, da se slišijo tožbe, toliko ste delali na polju mladinske izobrazbe, pa je bil vse samo prazen buf. Uspehi se nikjer ne vidijo. Pa ni čisto res. Kaj moremo za to, če nam je sovražnik — nesrečna vojska — hišo do fundamenta požgala? Zdaj pride reč na Vas, kritikastri. Sneg je padel na naše glave, ogenj mladeniške navdušnosti pojema, ne čutimo se več tako domače med veselo, razposajeno mladino. Poskusite Vi, imate naše skušnje za seboj, mi hočemo biti mentorji. Pokažite, kar znate! Vsakega uspeha bomo veseli.

Na dva pogreška takratnega našega gibanja pa moram opozoriti. Naše vzgojno delo pri mladini ni bilo dovolj intenzivno in ne dovolj sistematično. Utisi, ki jih je dobival mlad človek pri nas, so se večkrat izgubljali, utisi si niso sledili zaporedno in gosto drug drugemu. Utisi se tudi niso vsebinsko ujemali. Ni bilo sistema v njih. Pozabili smo notranjega človeka, gledali bolj na zunanost. Naše vzgojno delo pa mora zanaprej se ozirati osobito na vzgojo značaja, se ozirati pred vsem na dušne moči človeka, katere je treba vse, ne na diletantski način, ampak sistematično usmeriti in uravnati na pravi tir. Treba je sistematične in intenzivne vzgoje razuma, volje in srca pri mladih ljudeh. Telesna vzgoja pa mora k temu pripomagati, da dobimo zdrave ljudi, osobito krepke značaje, ustaljene, cele kristjane. V tem oziru pomeni naša Orlovska or-

ganizacija, če se res popolnoma strogo izpeljuje, velik napredek. Bog daj svoj blagoslov!

Dr. Jeraj:

Viteštvo slovenske mladine.

Kakor na celotno človeško udejstvovanje, tako je vplivalo moderno življenje razkrajajoče tudi na odnos med obema spoloma.

Dekle in fant sta rastla svoje dni v skritem družinskem življenju in tam preživljala mlada, neumna leta. To življenje se je razvilo v skupnem zaprtem gospodarskem življenju. Vsak kmečki ali družinski dom je bil kakor neodvisno kraljestvo. Kar so potrebovali rokodelskega orodja, obleke in še drugih potrebščin, vse so proizvajali doma, tako da je bil tudi promet in občevanje omejeno.

V tem domu je gospodaril oče, poleg njega pa je gospodinjala mati. Kakor kraljica je uživala v celi hiši spoštovanje in čast. Uvajala je svoje hčerke v različna koristna domača dela in gospodinjske umetnosti, ki so se nekako podedovale od roda do roda, opozarjala jih je na dovoljene in nedovoljene stvari in bdela zvesto nad njimi.

Družina je v tistih časih čutila čisto kolektivno. Pogrešek enega družinskega člana je bil sramota za celo družino. Poleg tega so vladali posvečeni stari običaji in navade v družini in v celih vaških skupnostih, samo obsebi vzgajali doraščajočo mladino.

Prav posebno pa je ugodno vplivalo na lepo, čednostno razmerje med obema spoloma, globoko versko življenje, ki je prepletalo vse družinsko življenje in ga dvigalo v višje sfere. Žena je bila posvečeno, vzvišeno bitje, kot mati je uživala posebno spoštovanje.

Neki višji sijaj je plaval nad vsem in ogrnil tudi razmerje med obema spoloma v romantiko, ki je dobilo svoj veličasten izraz pri srednjeveškem viteštvu.

Vitez služi ženi, ker se je zavezal v viteški obljubi, da bo branil vdove in sirote. Žena je nasproti moškemu slabše bitje, kot mati tudi mora veliko trpeti za človeški rod in prenašati občudovanja vredno trpljenje. Ta zavest velikega znanja žene je vzbudila v idealnem vitezu usmiljenost, sočutje in občudovanje. Iz tega se je razvilo službovanje viteza ženi. — Najvišje stvari prihajajo k človeku v obliki službe, ponižanja. Kristus sam je prišel na svet, da bi služil, stregel. Tudi krščanski vitez je izbral viteško službovanje. To niso bile nobene sladkarije ali polizano dobrikanje, ki ga moderni gizdalini gojijo, temveč požrtvovalno službovanje. Vitez je vprašal, s čim se naj žrtvuje, premaguje, kako naj težka, junaška dela izvrši.

To plemenito viteško službovanje srednjega veka je imelo svojo globljo podlago v Marijinem kultu. Marija je veljala za najvišjo zastopnico ženskega sveta v srednjem veku. V vsaki ženi je videl srednjeveški človek Marijino sestro, zato jo je že radi Marije tako spoštoval.

Ravno Marijino češčenje je napravilo odnos med obema spoloma tako globok, spoštljiv in nekako naiven, kakor ga more napraviti le poduhovljeno, vso telesnost in naravne nagone posvečujoče katoličanstvo.

»Vse je vaše, vi pa ste Kristusovi«, te besede sv. Pavla se tudi na tem polju uresničujejo. Ako namreč enkrat vera človeka popolnoma prekvasi, potem se zmanjša tudi tista seksualna nevarnost, ki izhaja iz izvirnega greha, odnos med obema spoloma postane bolj poduhovljen in priprost. Svetniki nam pričajo o tem, ki so se tako neprisljuno, priprosto obnašali nasproti ženstvu. Seksuelno ženstvo namreč v tem položaju preide v večno ženskost, tisto, ki nikdar ne bo nehalo (das ewig Weibliche).

V naših modernih časih so se te razmere med obema spoloma bistveno spremenile. Danes je patriarhalna zaprtost družine razbita, kmečka družina ne proizvaja več sama vseh potrebščin zase, dobiva jih po rokodelcih od drugod. Gospodarske razmere so se spremenile. Ponekod na kmetih še sicer danes vladajo nekdanje razmere, vendar že tudi v zadnjo hribovsko vas počasi prodirajo razkrajajoči mestni vplivi.

Kažejo se v tem, da se danes posamezniki čutijo bolj proste. Fant je hitro dorastel, ne dela več doma pod očetovim varstvom, temveč v tovarni; sam služi denar, je neodvisen od starišev in jih noče poslušati. Ker mladi ljudje, fant in dekle, prehitro pridejo do denarja, ga zapravljajo, ker se še niso naučili štediti. Z zapravljanjem pa se združuje tudi spolna razbrzdanost.

Družinsko razmerje ni več tako sveto, omajan je celo zakrament sv. zakona, postal je svetna pogodba na določen čas, stare šege in izročila propadajo, ni tudi več tiste stroge sodbe, ki jo je izvrševalo nekdanje vaško občestvo v javnem mnenju, ki je obsojalo npravne prestopke. Vsak je le odgovoren zase, za druge se ne briga.

Fant tudi nima več do dekleta tistega spoštovanja, ki je dalo nekdanj vitezmu podlago za spoštljivo občudovanje žene. Ne gleda več občudujoč od daleč na dekle, od blizu jo spoznáva pri skupnem delu v tovarni, vidi njene napake, idealnost zgineva, z njo pa tudi zmisel za viteštvo, nasproti ženskemu spolu, ki je nekdanj temeljilo v občudovanju in spoštljivosti.

Zajedno s tehničnim in gospodarskim napredkom, ki sta že samoposebi uničila staročastito patriarhalno življenje po družinah, je začela v novejšem času tudi vera propadati. Na celi črti propada morala, tisto idealno razmerje med spoloma, ki je bilo v srednjem veku. Kako ga naj pa rešimo v naših modernih časih?

Edina pot je potom krščanske družine in katoliških društev obnoviti prejšnje razmere.

Glavna podlaga vsega mora biti globoka vera, tista vera, ki je tudi nekdanj ustvarjala razmerje med spoloma tako idealno. Modernega tehničnega razvoja ne moremo zaostaviti, nekaj pa lahko storimo, da družino sveto ohranimo. Zveza med možem in ženo nam mora zopet biti zakrament, misterij, v katerem Bog čudežno posreduje novo življenje človeštva.

Potom lepega družinskega življenja moramo dvigniti zopet medsebojno spoštljivost pri fantu in dekletu. Človek, moški ali žena, je neumrjoče bitje, vsak je tempelj sv. Duha, vera v te najvišje vrednote v človeku mora dvigniti spoštljivost fanta do dekleta.

Upeljati moramo Marijine družbe, ne samo za dekleta, temveč tudi za fante, može. Marijino češčenje bo zopet vzbudilo v moškem spolu

tisti zmisel za poplemeniteno in poduševljeno ženskost, ki je potrebna za osebno izpopolnitev našemu sedanjemu moškemu kakor tudi ženskemu spolu.

V naših društvih ločimo vedno fantovske in dekliške organizacije in gojimo spoštljivo oddaljenost med njimi. Fantom je večkrat treba poudarjati, koliko mati trpi, žrtvuje za otroke, s tem bo rastlo samoposebi tudi spoštovanje pred drugim ženstvom.

Dekletom pa moramo priporočati skromnost, čistost, samoto nasproti modernemu življenju, ki toliko sili v javnost. To bo tembolj uspelo, čim jasneje jim bomo pokazali srečo skritega družinskega življenja.

Na ta način bomo zopet z vero obnovili tisto romantično, globokocutno razmerje med dekletom in fantom, ki je vladalo v srednjem veku. Treba je samo, da naša prosvetna društva, Dekliške zveze, Orla, Orlico prepojimo z močnim verskim duhom. Najboljše bo, da še bolj navežemo naše društveno življenje na cerkveno leto, na liturgično življenje cerkve, njene praznike, posebno na Marijino češčenje kot božje matere.

S tem bomo vzbudili v mladih dušah tiste plemenite vrednote, ki jih skriva globoko v svojem jedru vsaka neumrjoča duša. Podprli bomo na ta način najbolj naše krščanske družine, ki so že marsikje zgubile oblast nad svojimi otroki. V naših fantih in dekletih pa bomo ohranili zavest, da so izvoljeni otroci božji, da so templji sv. Duha, kar bo najboljša podlaga za viteško, čednostno razmerje med njimi.

Jože Stabej:

Slovenski Orel.

Precej je že osvetljen zgodovinski nastanek slovenske orlovske organizacije. Leti 1905 in 1906 beležijo kot rojstni leti slovenskega Orla; dalje nazaj menda ni pogledal še nihče, vsaj javnosti to ni znano. Orlovstvo pa znači danes čisto določen slovenski mladinski pokret, ki ima do potankosti — izdelan program in ima popolnoma samosvojestven značaj. O tem sicer še malo razmišljamo, a slovenski kulturni zgodovinar bo prisodil slovenskemu Orlu posebno poglavje.

Splošno se smatra — pri orlovskih somišljenikih in njegovih nasprotnikih — da je nastala slovenska orlovska organizacija predvsem kot protiutež telovadnemu društvu Sokol, ko je le-ta zajezdil v dobi leta 1900 do 1910 vidno s češke priznanega svobodomiselnega konjička. Delno je to resnica; a prvo dračje za orlovsko gnezdo je pričel znašati slovenski narod že v začetku osemdesetih let prejšnjega stoletja, predvsem pa s I. katoliškim shodom l. 1892. Da to dobro in pravilno razumemo, moramo poznati — idejno razdelbo takratnega časa. To je doba, ko so prodirali v francoski revoluciji spočeti nazori svobodomiselnstva in drugih zmot preko Prage, Dunaja in Gradca počasi med Slovence na eni strani, na drugi strani pa se pojavijo dr. A. Mahnič, dr. J. Missia in dr. A. B. Jezlič s svojim sicer še prav maloštevilnim, a odločnim načelnim in vztrajnim krogom. I. katoliški shod l. 1892. v Ljubljani, nastop dr. J. E. Kreka in ustanovitev »Slovenskega katoliškega delavskega društva« l. 1894, ustanovitev slovenskega katoliškega akademičnega društva

»Danica« na Dunaju l. 1894. in ustanovitev »Slovenske krščanskosocialne zveze« v Ljubljani l. 1897, vse to ni bilo nič drugega, ko priprave za vzlet slovenskega Orla. Na drobno pa o tem ne moremo razpletati ker bi bilo za ta prostor preobširno.

Iz pripravljene žerjavice za mladinsko gibanje je zagorel prvi plamen z II. katoliškim shodom v Ljubljani l. 1900, in sicer na slovenski severni meji. V »Slovenskem Gospodarju« v Mariboru so se jeli oglašati posebno mladeniški dopisniki, ki so vzpodbujali tovariše k narodnemu delu. Poleti 1901. je bila ustanovljena v Jarenini prva mladeniška zveza. Mladeniški pokret je dobil z II. letnikom »Našega Doma«, (ki je pričel izhajati 23. maja 1901. kot priloga »Slovenskemu Gospodarju«) svoje glasilo, ki je pozivalo, n pr. v 2. številki mladeniče in dekleta: snujte mladeniška društva. V isti številki razmišlja njegov urednik že o ustanovitvi »Zveze krščanskih mladeničev«. Izhajal pa je »Naš Dom« takrat v 13.000 izvodih in tako je zavaloval svež mladinski katoliški obnovitveni duh preko Slovenske Štajerske tudi na Kranjsko, Koroško in dalje proti jugu na Goriško in Primorsko. Že pred I. shodom slovenskih katoliških nepolitičnih društev v Ljubljani 7. in 8. septembra l. 1902., je prišel na Slov. Štajersko proučevati to gibanje urednik »Domoljuba« Luka Smolnikar, velika gibalna sila imenovanega velevažnega zgodovinskega shoda Luka Smolnikar, dr. J. Krek in dr. A. B. Jeglič so se potem brigali za mladinsko organizacijo na Kranjskem, na Slov. Štajerskem pa so prevzeli to skrb Fr. S. Gomilšek, Evald Vračko, dr. Anton Korošec, dr. Josip Hohnjec. Kar se tiče posebej Orla, še do danes ni nihče vpošteval tostvarnih predavanj in resolucij že omenjenega I. shoda slovenskih nepolitičnih društev l. 1902. Pod naslovom »Notranje poslovanje zveze« je poročal Mihael Moškerc pri mladinskih organizacijah, da »je naša dolžnost vso pozornost obrniti ravno na mladino« in »kateheti naj skušajo napeljati otroke pri izstopu iz šole k vstopu v kako mladini namenjeno društvo«. Pri pododdelku »Zabave in veselice« je izvajal: »Za mlajše zvezine člane naj bi se zasnoval poseben telovadni oddelek; oziroma zveza delaj na to, da se osnuje sam stojno krščansko telovadno... društvo v Ljubljani. (Pod »zveza« je vedno mišljena Slovenska krščanska socialna zveza v Ljubljani). V resoluciji pa je predlagal: Zveza naj ustanavlja za organizacijo mladeničev, kjer je mogoče, telovadne in biciklistične krožke. V debati k temu predavanju in k resoluciji je priporočal Radoslav Nemeč od Sv. Jurija v Slov. goricah kolesarske in telovadne krožke, in sicer tako, da naj se kmečki fantje in mladeniči lotijo bolj telovadbe, obrtniki pa kolesarstva. Nato je opisal »krepko družabno gibanje krščanskih mladeničev v Slovenskih goricah« in priporočal naj si mladeniči po tem zgledu povsod snujejo društva. Luka Smolnikar je v svojem obširnem in temeljitem predavanju »Navod za snovanje in vodstvo društev« poleg mladeniških in dekliških zvez omenjal še posebej telovadna društva ter povedal o telovadbi sledeče: »Telovadba je jako primerna in koristna zabava zlasti za mladeniče; pospešuje zdravje, navadijo se krepkega in ponosnega nastopa, oonašanje se jim ogladi itd.; vse to jim tudi pri vojaki prav pride.«

Minulo pa je mnogo let, da je bil končno ustanovljen prvi (kolikor dosedaj znano) telovadni odsek Slovenske krščanskosocialne zveze

18. novembra 1906. v Ljubljani, ki mu je bil neposredni predhodnik občni zbor Sloveške krščanskosocialne zveze 3. in 4. septembra 1905. l. v Mariboru in vseslovenski mladeniški shod na Brezjah 4. julija 1904. l. Tako je vzletel slovenski Orel šele takrat, ko je postal goden malo da ne v dvajsetletnem zorenju. Zabeležili smo to zato, ker hočemo izrecno poudariti, da je orlovstvo samonikla slovenska katoliška narodna tvorba, da je Orel moral nujno nastati iz splošnega katoliškega slovenskega pokreta samega in da torej ni tujega izvora, ali le posledica protiu-ežnosti Sokolu.

Danes gre slovenski Orel že v najboljša moška leta, postaje silno uvaževan činitelj pri prijateljih in somišljenikih, pri domačih načelnih nasprotnikih; prestopil pa je pravkar že ozko domovinsko mejo, poletel je med širo inozemstvo, kjer so nanj čimdalje bolj pozorni, ga pričenjajo vpoštovati in — posnemati. Slovenski Orel postaje prenosnik slovanske krščanske socialne miselnosti med ostale katoliške narode, kakor je umno zapisal Franc Teršeglav. Slovensko orlovstvo danes ni več morda samo organizacija, telovadna ali kakoršnakoli, kakor jo mi radi umevamo pod besedo »društvo« temveč njej značaj bi najbolje opredelili s F. W. Foersterjevimi izrazi »Jugendseele, Jugendbewegung, Jugendziel«, torej popolnoma določno in jasno zasnovano idejno in načelno slovensko mladinsko gibanje. Biti in ostati pa mora tudi docela neodvisno, posebno od strankarskih političnih vplivov, merodajna za orlovstvo so in morajo biti le katoliška načela.

Spričo povedanega je razvidno, kako izredno važno je orlovstvo za ves slovenski katoliški pokret. Želeti je še samo, da bo orlovstvo tako prožna in široko zasnovana organizacija, kjer bo prostora za vs slovensko moško in žensko mladino kar dosedaj, žal, še ni. Zaznamujemo namreč vedno pogostejše glasove, ki prihajajo posebno z dežele, da Orel zbira le najboljši odstotni del naše mladine, ostala pa je brez prave organizacije in vodstva. Ustanavljati ali poživljati za te posebno organizacijo, s tem se pisec teh vst ravno ne strinja ker vidi zadosti možnosti, da postane orlovstvo poleg mladinskih cerkvenih družb in bratovščin, edina slovenska katoliška mladinska organizacija. Najti je treba le primerno obliko, kako to udejestviti vsestranski na najboljši in najprimernejši način. Site se ne sme seve napraviti nikomur, delati se mora sporazumno, prehod naj ne bi bil prehiter, ozkosrčen in od zgoraj povejevan. Takrat bi postal Orel res oni činitelj, ki bi pretvarjal prerodni in obnovitveni program ter zamisli letošnjih mladinskih dni v dejanja.

Da se to čimprej zgodi, bodi nas vseh prvo in vztrajno prizadevanje!

Ika:

Dom.

Granate so zapele smrtno pesem tisočerim domovom naših bratov in sestra... Množice so se razpršile na vse strani in menda ni bilo kraja, kamor se ne bi prikazali ubogi trpini, ki so morali zapustiti vse,

ter se potikati okrog bedni in zapuščeni. Lakota, zapostavljenje je bil njih vsakdanji delež.

Komu se niso vtisnili neizbrisno v spomin oni obupni obrazi, raz katerih se je brala ena sama velika bol: brez doma, ki je bil prizorišče tolike tihe sreče — iztirani z domače grude in v tujini obkladani z najrazličnejšimi psovki.

Srca, polna krščanske ljubezni so s svojo darežljivostjo vsaj nekoliko lajšala njih trpko usodo!

Kako srečni — presrečni smo bili vsi, ki smo se čutili varni pri domačem ognjišču, čeprav nas je zadela premnoga bridka izguba!

V kraje, kamor ni dosegla sovražna kroglja, pa je z vso naglico prodiral drug sovražnik — hoteč upropastiti najdražja svetišča — svetišča človeških src. Tukaj je hotel imeti obilno žetev in slaviti svojo zmago.

Govorje vsem, ki jih bo omamila vabljava krinka — tam bednejše in še strašnejše bodo srčne razvaline...

V prijaznem domu, kjer je bilo življenje, petje in smeh mladine, hrepeneče k soičnim vzorom, je vsled bojnega klica nastala tihota — utihnili je pesem mladih grl, kajti vrste so postale redke, vedno redkejše... in le skromno število je posečalo dom, nad katerim so se že pričeli zbirati oblaki — in pretili uničiti poslednje moči mladine, ki je sledila visokim vzorom.

Ena misel je bliskoma prešinila to maloštevilno četico: sedanji čas nam stavi nezaslišane zahteve, da zastavimo vse svoje sile in zajezimo pot sovragu — strupenemu, nemoralnemu življenju, kajti tukaj vlada dih smrti; mi pa hočemo življenje, mi hočemo živeti; naših domov ne sme poplaviti umazana kuga, čisti morajo ostati, da napolnijo z radostjo srca onih, ki se bodo vrnili iz najbolj nevarnih krajev... Ne na bojnih poljanah, ampak v človeškem srcu se bo izvojevala zmaga...

Našo domovino bo moralo podpirati ženstvo: naša dekleta, s svojo nežno deklinško čuječnostjo, naše žene in matere s svojo udanostjo in zvestobo, vztrajnostjo in potrpežljivostjo.

Zavedajoč se te velike naloge, se je marljivo zbirala v društvenih prostorih četa krepstnih deklet, da si še bolj okrepi in utrdi svoj značaj; tukaj je zajemala nebroj duševnih dobrin in potom njih, so jih bile deležne mnoge druge potrebe duše... Nbroj žrtev se je pogrezalo vedno globlje, toda naša deklinška četa je stala trdno in neomajno.

V društvenih prostorih se je izvršilo prerobenje. V pestrih krojih se je zbrala mladina, da proslavi svoj skupni praznik in zopet obnovi obljubo zvestobe katoliškim načelom...

Vtisi tega dne so neizbrisni, neizčrpni, so kot zaklesani v dušo. Podali so si roke izkušeni z mladimi, ki stremijo kvišku in stopajo v javno življenje...

S tem dnevom se je pričela nova doba, nove razmere in novo, veliko nalogo smo zrl pred seboj... Hočemo, moramo jo izvršiti, zakaj volja do dela in napredovanja in naših vrstah je neverjetno silna, močnejša kakor vse zapreke, notranje in zunanje.

Kratka doba je potekla — v sredi trga je vstal novozgrajeni dom, v čast celi župniji, zlasti mladini, ki si ga je s svojim voditeljem z naj-

večjo požrtvovalnostjo sama gradila... V njem klije vedno novo življenje; v ljubke prostore priskaklja nežna mladina, da se tukaj uči ljubiti svoj dom, k resnemu delu: za izobrazbo duha in srca se zbirajo fantje in dekleta...

Ko mislim na Te, »Dom«, mi ena želja v duši vstaja: naj bi izšli z Tebe ljudje, polni novega duha, prepojeni s težnjami našega časa, ljudi, katerih družine bi slovele v poštenosti, zlasti treznosti in čistosti. In to se bo zgodilo, če bo mladina — kot bistri Orli in Orlice — upirala svoj pogled k Solncu — saj od tam prihaja Luč, Resnica in Življenje...

Kastor:

Mladinsko gibanje na Nemškem.

Pod neznosnimi razmerami, ki jih je ustvarila materialna kultura našega stoletja, ki je ponižala človeka do navadnega stroja brez duše, ki tepta v prah najnavadnejše človeške pravice je največ trpela in še vedno največ trpi mladina. Nepokvarjena mladina se rada navdušuje za vse dobro in lepo, ona posebno globoko občuti krivice, ki se godijo po svetu. Mladina čuti v sebi še neizrabljene sile, ki jih hoče udeleževati v službi resnice in pravice, mladina ima še močno voljo, s katero skuša hoditi svoja pota, ki so večkrat različna od potov prednikov.

Toda kamorkoli se je mladina obrnila, povsod so jo hoteli vpreči v strankarski voz, povsod so jo hoteli ukloniti pod jarem suženjskih naziranj družabnega reda v moderni človeški družbi, ubiti so ji hoteli vsako lastno iniciativo, prepočiti so jo skušali s svojimi brezverskimi nazori o državi, cerkvi, Bogu, družbi. Vsled tega pritiska od strani starejših se je vzbujal v mladih srcih tih pa nezrušljiv odpor proti takemu nasilju, obenem odpor proti nositeljem tega nasilja, proti »stari generaciji«, odpor proti celotni moderni laži-omiki.

Ta odpor se je vedno bolj širil, ni se omejil na kako že obstoječo organizacijo, tudi ni prevzel nobene nove organizacijske oblike, ampak je obsegal vso ono mladino, ki ne črti samo krivic, ki se godi mladini in človeštvu sploh, temveč ima tudi voljo na eni strani prelomiti z okamenjeli navadami stare hirajoče družbe, v kateri ni pod vso uglajeno in olikano zunanjo umerjenostjo nobenega pravega notranjega življenja in prepričanja, na drugi strani pa ustvariti novo življenje polno pravega življenja, v kateremu se upošteva osebnost posameznika, v katerem naj bo vse bolj priprosto, naravno, pristrčno.

To novo stremljenje se je pojavilo sčasom med vso mladino, kot močno mladinsko gibanje za izboljšanje gnilih družabnih razmer, za poplemenjenje materialne kulture.

Ker je bilo na Nemškem najhujše nasilje ne samo pri vojakihi »pruski militarizem«, ampak ravno tako tudi v šoli »pruski šolnik«, zato se je razvijalo to gibanje najbolj med mladino na Nemškem in je še sedaj tam v največjem razmahu. To gibanje se pojavlja tudi v drugih državah, le nekoliko drugače. Pri nas se mladinsko gibanje po vojski še boječe skriva za različnimi organizacijami, takega pomena ko v Nemčiji pa ne bo doseglo, ker je pri nas razvoj drugačen kakor pa v Nemčiji.

Zaradi pregleda in boljšega razumevanja mladinskega gibanja preglejmo po vrsti najvažnejše struje mladinskega gibanja v Nemčiji.

Vse struje mladinskega gibanja družijo zavest, da je zapisana dosedanja omika poginu. Vse kriči po duševnosti. Ne stroji, tehnika, organizacije, politika, ampak duša je prvo. Najti duhovno središče vsega dela, v vsakem človeku in v družbi, to središče utrditi, to je namen mladinskega gibanja.

»Postanite zopet živi ljudje«, tako kličejo različni glasniki tega gibanja, »izstopite iz politične omejenosti, otesite se naziranja, da je poklic samo preskrbovalnica za telo«.

Ta mladina, ki je hotela prelom s staro družbo se je priprosto oblekla, potovala je iz kraja v kraj, pela stare narodne pesmi, na javnih trgih plesala stare, že skoraj pozabljene narodne plese in povsod oznanjevala nove ideje. Pila ni, ne kadila, tudi na kmetih se je vedla dostojno in vljudno, tako da jo je celo kmet z začudenjem gledal kot prikazen iz drugega sveta.

Mladinsko gibanje med katoličani.

Mladinsko gibanje hoče upeljati zopet stare nemške navade, priprostost, zvestobo, čistost, vero. Zato se približuje življenju, kakor so ga živeli Nemci v srednjem veku. Naravno je, da se oklepa tudi tedanjih verskih šeg, verskega življenja. Da se pa to versko življenje obnovi, v to je poklicana v prvi vrsti katoliška mladina. Zato se je tudi med njo pojavilo živahno gibanje z geslom: »Postanimo celi ljudje in celi kristjani«, »Nazaj k življenju in k veri naših prednikov«.

Bistvo kot mladinskega gibanja je, v tem kakor pravi nek voditelj, da hočejo mladi ljudje postati popolni, odločni kristjani v življenju in odločni Nemci. Petje, potovanje, obleka, to so samo sredstva. »Mladinsko gibanje se je porodilo v osamelosti mladine v družini, šoli, v družbi. To gibanje obsoja vso puhlost, neresničnost, brezduševnost v človeški družbi... Mladina mora ustvariti novo Nemčijo, stari so jo ugonobili. Katoličanstvo pomeni pomlajenje, večno mladost. Pomladimo v tej večni mladosti, ki jo je Kristus prinesel na svet, sebe, da bomo mogli preroditi in pomladiti narod«, tako piše nemški mladinski list »Quickborn«.

Kat. mladinsko gibanje je v Nemčiji zelo razširjeno. Pristaši tega gibanja se zbirajo v višjih šolah v »Quickborn-u«, na vseučiliščih v »Hochland-u«, druga zrelejša mladina se imenuje »Die Großdeutschen«, mlajši rod, posebno šolarji pa »Neudeutschland«.

To gibanje hoče mladini nuditi tudi obliko pravega veselja. »Quickborn« ima n. pr. polno domov na kmetih, ki so si jih člani sami deloma postavili ali pa vsaj iz kake nerabne podrtije uredili. Tukaj se zbirajo, pijejo, govorijo, od tukaj delajo izlete, tukaj imajo svoje zabave. V ospredju pri teh zabavah so srednjeveški narodni plesi, ki naj bi bili šola velikih vrlin: viteštva za moža, nežnosti in dostojanstvenosti za žensko. Tu se naj navadi mladina odgovornosti za vsako kretnjo, vsako besedo.

To gibanje polaga veliko važnost na samovzgojo svojih pristašev. Vsak mora paziti, da bo govoril vedno samo resnico, da ne bo nikogar žalil in ne dajal pohujšanja, da bo zvesto opravljal tudi najnavadnejša dela (tudi v šoli mora biti pošten), da bo dobro vporabil čas, da bo obziren in postrežljiv do drugih, da bo molil tudi za druge. Ta samovzgoja in to samozataje-

vanje je nujno potrebno za srečno skupno življenje, za prijetno življensko občestvo.

Fantje in dekleta se med seboj ne tičejo, ampak vičejo, drug mora drugega spoštovati. Da se ohranijo čiste, častijo posebno vneto Marijo.

Kat. gibanje zastopa odločno stališče, da se mladina ne sme izneveriti družini in se ji odtujiti. »Kaj pomagaj«, pravijo, »ako govorimo pri naših sestankih o ljubezni, doma pa živimo v vednem prepiru z brati in s sestrami? Če drug drugemu radi pomagamo, doma pa stariše le z nevoljo ubogamo in jim pri delu skoraj nikdar ne pomagamo?«. »Našemu samoljubju in našemu hrepenju po neodvisnosti veliko bolj prija upor proti dozdevno nespametnim odredbam starišev ko pa pokorščina. Toda š trdno voljo in z ljubeznijo se moramo ukloniti volji lastnih roditeljev.«

Razmerje do starejše generacije, ki gleda z nerazumevanjem in z nekim preziranjem doraščajočo mladino ne sme biti sovražno. Mladina se zaveda, da živi v popolnoma spremenjenih zunanjih razmerah, zato mora biti na znotraj popolnoma druga. Poprej so sprejeli verske tradicije brez ognja, brez živega sodelovanja, sedaj pa hoče mladina sodelovati pri verskih obredih, hrepeni po občestvu z živim Kristusom, s tega stališča presoja vsa kulturna in življenska vprašanja.

Mladina se varuje vsake ozkozrčnosti, nasilja, zavisti, pa tudi oboževanju samega sebe. Ravno katoličanstvo jo varuje pred napuhom in tako tudi pred padcem.

Nekatoliško mladinsko gibanje.

Pred in po vojski je zbujal veliko pozornost »Wandervogel«. Izletel je ta ptič l. 1904. iz malega mesteca Steglitz pri Berlinu, ki je slovelo po patriotizmu, pruskem militarizmu in vzornim šolstvom. »Wandervogel« je protest mladine proti mehničnem življenskemu redu, je upor življenja proti smrti, je vstajenje duše sredi propadajočega zapada. On je vzgojevalnica za priprostost, resničnost, ljubezen.

»Wandervogel« ima zelo veliko pristašev, ki se zbirajo tedensko v manjših skupinah v »gnezdih« (Horst). Tukaj čitajo stare nemške pravljice, se poučujejo o staronemških šegah, pejejo narodne pesmi, plešejo. Na rednih izletih spoznavajo domovino, njeno lepoto, njeno bogastvo. To domovino potem veliko bolj ljubijo. Na potovanjih, na sestankih se zdržijo vsakega uživanja alkoholnih pijač in vsakega kajenja. Obleko nosijo priprosto. V hrani ne smejo biti zbirčni. Samo vzgoja zavzema odlično mesto v njihovem programu. Nastopajo odločno proti kinu in proti slabemu berilu. V svojem letaku pišejo: »Upor! Današnja družba gnije na telesu in na duši. Vsa mladina mora spoznati, da so stari odpovedali in da nam ne morejo pomagati. Dokaz: kino, zamorski plesi itd. Tako ne sme iti dalje. Nepokvarjena mladina se mora upreti tem nenravnim razmeram... Čas brezplodnega gledanja in slabotne popustljivosti je prišel. Braniti se moramo, sicer bomo poginili... Vidimo brezmejno brezbriznost v nramnosti, nepopisno nesramnost v besedi, pisavi in slikah, vse to nas navdaja s strahom in gnusom...«

Ker se pa to gibanje ni opiralo na vero, zato je zašlo v zmote, posebno glede medsebojnega občevanja obeh spolov. Nekaj časa pred vojsko je bilo v nevarnosti, da se bi čisto razbilo. Po vojski se je očistilo in znova utrdilo.

»Wandervogelnu« sorodno gibanje je ono, ki ga vodi šestdesetletni mož Dr. Wyneken. Ta mož je sam na sebi čutil vse slabe strani strogega šolskega

brezdušnega sestava. Wyneken povdarja zelo radikalno pa tudi enostransko nasprotje med mlajšim rodом in med starim rodом v šoli, družini, omiki in izvaja iz tega najdalekosežnejše posledice. Od nove »mladinske omike« pričakuje poduhovljenje vse omike, mladino hoče odtegniti vplivu družine, ki je po njegovem mnenju popolnoma izkvarjena, Wyneken se z vso silo bori proti šolstvu. V nasprotju z Wandervogelom, ki si ustvarja izven in poleg šole kraljestvo mladega, srečnega življenja, povdarja Wyneken, da mora postati zopet skupni dom in gnezdo mladine, da mora šola odgovarjati značaju mladine. Ne nazaj k naravi, ampak naprej k omiki, kliče mladini. Šola mora biti urejena demokratično, vse važnejše določbe izdajajo učenci sami, ki si volijo tudi svojega voditelja. Da se njegova demokratična šola ni obnesla in da bije v obraz vsaki pedagogiki je za vsakega razumnega človeka jasno.

Ravno tako radikalno kakor proti šoli se bori Wyneken tudi proti družini. »Družina nas ne razume, vsiljuje se nam, našega notranjega življenja ne upošteva, nadleguje nas s svojimi malenkostmi . . .«, tako modruje z mladimi in sklepa: Mladino moramo odtegniti vplivu družine in jo neodvisno od nje vzgojiti.

Mladino je tako shujskal, da se je pripravljala na razredni boj proti stari generaciji.

Lahko si mislimo, da je ta njegov popolnoma napačen nauk v dejanju doživel v Nemčiji velikanski polom.

Zmot, ki so bile za mladinsko gibanje, ki ga je vodil Wyneken usodne, se je skušalo otresti »svobodno nemško gibanje« (Freideutsche Jugendbewegung). To hoče očistiti v mladini najprej lastno osebnost vsakega madeža in vseh izrodков, potem jo navajati k ustvarjanju nove nemške omike, pri kateri bo mesto zgolj mehanične organizacije stopilo živo občestvo ljudi. »Naš priprost, enostaven, zdravju primeren način življenja je naš politični program«, tako pravijo. Ustanavljajo ljudske visoke šole, umetniške krožke, igrajo verske igre, v delavnicah navajajo učence k ročnemu delu, imajo tudi svoje počitniške domove, ki so jim »vzgojevališča v duhu mladostnega občestvenega življenja«.

V medsebojnem razmerju obeh spolov je značilno igračkanje z najsvejšimi človeškimi čustvi. Boriti se hočejo proti vladajočim nenravnim razmeram, svoje dame pa sami navajajo k svobodni ljubezni. Plešejo povsod, kjer morejo, pojejo, nosijo posebno obleko (Schillerkragen), dolge kodre, sentimentalnost po izgubljeni ali hrepenenje na še nedoseženi mladosti jim seva iz oči, ostati hočejo vedno mladi. Vse življenje bi radi presanjali v petju, plesu, ljubimkanju in sentimentalnosti. Temu mladinskemu gibanju manjka podoba moža, trdega, odločnega, ki bi iz sanjarij prešel tudi k dejanju. »Ti otročji mladeniči, ki kot možje ne morejo živeti, kot mladeniči pa ne umreti, ne čutijo v svojem večnem strahu, da bi postali res možje, kako je vsa mladost le namišljena, suha, zastarela«, jim očita nemška kritika.

Voditeljev, ki vodijo posamezne skupine, si ne izberejo potom volitev, ampak samo tako, da se pokorijo človeku, pri katerem spoznajo duševno premoč. Udani so mu brezpogojno.

Ker se borijo proti tradiciji, so prenesli ta boj tudi proti veri. Niso izraziti brezverci, oni iščejo Boga. Spoznanje božje je pri njih zelo megleno, panteistično. Tako pišejo: »Vedno ste iskali Boga, pa nikdar v sebi. Drugje ga ni. Ni drugega Boga, ko onega v vas . . . Bog ni bitje nad vami. Bog

sem jaz, bog si ti. Bog je življenje in življenje je luč...« Ustvariti hočejo novo cerkev, v kateri si bodo vse vere enake.

Prej ko svobodonemško mladinsko gibanje se je razširilo delavsko mladinsko gibanje. Do vojske je bilo v okviru delavske stranke in se ni moglo prav razviti, po vojski se je odcepilo od stranke in je zapustilo načelno stališče razrednega boja. Proletarska mladina noče dalje čakati na srečno socialistično bodočnost, sredi kapitalističnega sveta hoče živo predstavljati kos socializma.

Delavska mladina je vprežena v težko telesno delo, gleda in čuti dan na dan krivico, ki se godi delavstvu, na sebi in na tovariših vidi kaj napravi slaba vzgoja, pomanjkljivo nadzorstvo, slaba družba, nasilje, tudi iz naravno najboljših ljudi. Delavska mladina noče čakati, da vsi žalostno izhirajo v vodenem prepiranju o načelih in strankah, ona ustvarja sebi nov vek sredi vse krivice in vsega trpljenja. Nravno stoji mnogo višje ko svobodnonemška mladina. Vzdrži se uživanja opojnih pijač, kajenja, nasproti veri zavzema večinoma prijazno stališče. Tako piše njihov list: Flamme: »Svetla prikazen stopa iz teme pred nas omladince... Kristus, ki ga vriskajoč pozdravljamo z mladostno bojaželjnostjo in veseljem. Duh Kristusov, ki je svet premagal more nas dvigniti iz časovnih zmot na visok razglednik večnih resnic; s tem bomo premagali vse plitve navade, ki hočejo zavreti naš telesni in duševni razvoj«.

Pri sestankih pojejo, plešejo, govorijo, delajo. Delavsko gibanje je razdeljeno na 850 skupin.

Četudi imajo naštetá mladinska gibanja na sebi mnogo zmotnega, pomanjkljivega, vendar pa so jasen izraz mladostnih sil, ki nočejo podirati samo dela prednikov, ampak skušajo ustvariti nov svet, v katerem bo vladala v pristrčnem občestvu resnica, pravičnost, priprostost, ljubezen.

B. Šedivý, Beograd:

Srbska mladina.*)

Težko je opaziti v čem tako veliko razliko med Slovenci in Srbi kakor če primerjamo slovensko in srbsko mladino. V Sloveniji se že v slednji gorski vasi zavedajo važnosti verskih in prosvetnih mladinskih organizacij. Odkar je tudi delavska krščanskomisleča mladina našla primerni izraz svojega teženja po verskonravni in umski izpopolnitvi in povzdigi v organizaciji »Krekove mladine«, je zvezana katoliškomisleča slovenska mladina — in te je ogromna večina — v eno samo nepretrgano verigo društev, ki jih vse preveva isti duh. Popolnoma drugače pa je v tem oziru med srbsko mladino, kjer na deželi sploh ne moremo govoriti ne le o kaki verski ali izobraževalni, temveč sploh o nobeni organizaciji.

Potreba mladinskih društev, ki bi morala imeti tudi odseke za učenje čitanja in pisanja za nepismene, je posebno velika med Srbi. Stroga šolska obveznost se namreč v Srbiji v resnici nikdar ni izpeljala, zlasti ne za časa balkanske in svetovne vojske. Po porazu srbskih čet koncem

*) Naprosili smo poseben članek tudi o hrvatski mladini, a ga žal nismo pravočasno prejeli.

l. 1915 je našlo pribežališče v Franciji, Angliji in Ameriki mnogo srbskih vojakov, zlasti pa meščanski krogi. Odtod so prinesli ne samo dobre strani zahodne omike, temveč predvsem njene izrodke. Tako so se tudi v srbskih mestih pokazale vse strašne posledice moderne brezverske kulture, in sicer celo v hujših oblikah ko na zapadu, ker ima v srbskih mestih vera mnogo manjši vpliv ko v zahodni Evropi. Iz mest grozi moralna kuga tudi srbski kmetski mladini. Le eno sredstvo pa jo more rešiti: na krščanskih temeljih sloneče mladinske organizacije.

Čim prej bodo vstali v Srbiji možje kakor so bili pri Slovencih škof dr. Mahnič in dr. Krek, tem prej in tem lažje bodo želi uspehe, ako bodo razumeli srbsko dušo. Srbska mladina se je še dosedaj znala dosti dobro varovati kvarnih vplivov. To velja ne samo za zunanosti, temveč tudi za duševno življenje. Zaman so vsi poskusi mestnih trgovcev, da vsilijo svoje blago kmečkemu prebivalstvu. Kakor pred stoletji, tako nosi tudi sedanja mladina obleko iz domačega platna z lepimi narodnimi okraski. Svilene rute so nepoznane in razkošne obleke ne porajajo zadnjih prisluženih par, kakor je to navada po nekaterih slovenskih krajih. Sploh je srbska moška in ženska mladina, če izvzamemo bogate Srbe v bivši Ogrski, zelo varčna intrezna. Ko se ob večjih cerkvenih praznikih zbere pri pravoslavnih romarskih cerkvah na tisoče ljudi, ne pride med fanti do preteпов in tudi ni videti žalostnih pijanih postav. Moderni nedostojni plesi so srbski priprosti mladini nepoznani, zelo pa ljubi „kolo“. V krajih, kjer ima vera velik vpliv in kamor še ni prodrla moderna omika, velja za veliko sramoto, ako gre dekleta sama s fantom, ki se z njim ne poroči. Nezakonskih otrok v takih krajih sploh ni. Škoda je le, da ni povsod tako in da je v veri odtujenih krajih, kakor n. pr. v severoistočni Srbiji in v Sremu poštenost padla na zelo nizko stopnjo.

Vsa srbska mladina se zaveda, da tvorijo vsi Srbi neke vrste rodobino in vsak Srb je ponosen na to, da je Srb. Posebno mladina hoče, da Srbi uživajo spoštovanje, z gnusom pa prezirajo tiste pripadnike drugih narodov in plemen, ki zaničujejo svoje ljudstvo in klečeplazijo pred Srbi.

Ogromna večina srbske mladine je verna. Seveda pa je njena vernost prikrojena posrbnostim vzhodnih narodov in nosi jasne znake srbske zgodovine. Vzhodni, pravoslavni kristjani ne smatrajo pri veri za glavno stvar izpolnjevanje božjih in cerkvenih zapovedi. Oni polagajo največjo važnost na post, ki je vsako sredo in petek in mnogo strožji ko pri katoličanih ter na službo božjo in posvečevanje večjih praznikov. Ker njihova služba božja sme biti samo pēta, traja zelo dolgo. Razen tega je dovoljena v vsaki cerkvi vsako nedeljo samo ena maša. Zato ni čudno, če se je večina ljudi ne more udeležiti. Ker so pridige zelo redke, a v ljudskih šolah poučujejo verouk mnogokrat učitelji, ki so v verskih stvareh slabo izobraženi, zato srbska mladina zelo slabo pozna svojo vero. Seveda zaradi tega marsikaj postranskega smatra za glavno, a mnogo bistvenih stvari v veri smatra za postranske. Tako je srbska mladina prepričana, da n. pr. velik srbski praznik sv. Jurija najbolje praznuje na ta način, da se drži stare srbske navade, da ta dan ne gre

v cerkev, temveč že na vse zgodaj na bližnji hrib ali kak drug pripraven kraj izven vasi in tam pleše kolo.

Da se krščanstvo ni dovolj globoko zasidrilo v srca, je mnogo kriv tudi srbski zgodovinski razvoj. Od polovice 14. stoletja so morali Srbi v bojih proti Turkom napeti vse sile. Kljub temu pa so po 150 letni borbi podlegli. Za časa teh vojn so morali srbski duhovniki gledati predvsem na to, da se ljudstvo navduši za boj proti Turkom, najhujšim sovražnikom krščanstva. Zato je skrb za versko življenje stopila v ozadje. Ko so Turki zavzeli srbske zemlje, so ukinili tudi srbski patrijarhat ter so podredili srbsko cerkev carigraskemu grškemu patrijarhu. On je pošiljal med Srbe samo grške škofe, ki niso imeli smisla ne za versko življenje in ne za ljudstvo. Zato je mnogo trpelo versko življenje in zanemarjala se je zlasti izobrazba duhovščine. Srbi so sicer pozneje zopet dobili svojega patrijarha, toda borba s Turki in želja, da se morejo vsi Srbi, rešeni turškega jarma, svobodno razvijati, jim je izčrpala skoraj vse sile. Največji poborniki narodne misli so bili pri Srbih duhovniki, saj je pri njih delo za rešitev svojih bratov izpod turške oblasti bilo tudi delo za srbsko cerkev, torej misijonsko delo. Škoda je le, da se je pri tem pozabilo na dobro duhovniško vzgojo in izobrazbo in da še to vprašanje danes ni rešeno.

To pa je tudi eden glavnih vzrokov, da srbska duhovščina ne more dobiti vpliva na mladino, še manj pa na izobraženstvo. Zlasti razumništvo se ni moglo zadovoljiti v verskem oziru samo z okorelimi obredi in oblikami. Ono je hotelo tudi vsebine in poglobljenja v versko življenje. Ker mu tega pravoslavna duhovščina vsled svoje slabe izobrazbe ni mogla dati, je iskala izobražena mladina uteho svojim dušam v brezverskih naukih, ki se jih je navzela po zapadnoevropskih visokih šolah. Te nauke je prinesla v domovino in jih začela širiti po srednjih šolah in pozneje na visoki šoli.

Navidez se sicer srbska mladina v tujini ni izpremenila. Srbski izobraženci se trdno drže običajev in navad svojega ljudstva. Tudi najbolj strupeni brezverci obhajajo „slavo“, praznujejo božične in druge večje praznike tako kakor navaden kmet. V resnici pa zija med srbskim ljudstvom in njegovim razumništvom velik duševni prepad. Inteligenca se je namreč izneverila veri in se s tem popolnoma odtujila svojemu ljudstvu. Na ta način je ostala srbska kmetska in delavska mladina brez voditeljev, učeča se mladina pa je šla svojo pot.

Od l. 1830., ko je bila ustanovljena v Srbiji prva šola, pa do današnjega dne, se srbskemu izobraženstvu ni posrečilo poglobiti se tako globoko v življenje svojega ljudstva, da bi natanko razumelo njegove potrebe in težnje. Srbsko izobraženstvo je vedno pričakovalo boljših časov samo od politike, pozabljalo pa je, da je še bolj potrebno delo na verskem, prosvetnem in gospodarskem polju. Ni si bilo v svesti, da mora tudi samo sebe vzgajati in klesati na sebi značaj, če hoče doseči svoje cilje. Neomahljivi značaji so za trajne uspehe posebno potrebni v Srbiji. V Srbih je namreč globoko ukoreninjena nezaupljivost. Srb ne veruje besedam, on hoče dejanj. Kdor pozna srbsko zgodovino, temu je to jasno. Kolikokrat so prelomili besedo in prisego sosedi srbske države, kolikokrat so turške oblasti prevarile Srbe!

Srbska kmetska in delavska mladina je kakor nepoznana uvela cvetlica, ki ji treba vode in drugačne zemlje; tega pa ji sedanje srbsko izobraženstvo ne more dati. Le tisti jo bo mogel osvežiti, ki pozna njene potrebe in njene sestavine. Tak dobrotnik srbske mladine pa bo moral zajemati iz božjih studencev in ji kazati pot k božjemu Solncu, ki po njem tako željno hrepeni.

Slovenska mladina je pri tem utiranju nove poti srbski mladini lahko **angel-vodnik**. Čim bolj se bo namreč prerodila sama v Kristu, čim bolj bo napredovala v izobrazbi, čim več ljubezni bo imela do svojih vzhodnih bratov, tem bolj bo s svojimi deli svetila pravoslavnim bratom. S tem bo izvrševala oporoko svetih bratov Cirila in Metoda, ki sta nam in Srbom prinesla isto pravo vero, ki so jo potem Srbi po tuji krivdi izgubili. Na ta način bo pa delala tudi za svoje blagostanje. Nobena politična stranka ne bo mogla namreč končno veljavno izboljšati in urediti razmer v naši državi, dokler se ne zave tudi srbska mladina in preko nje vse srbsko ljudstvo, da mora Kristus vladati ne samo v cerkvi, temveč tudi v šoli, v javnosti in v politiki. Tega se naj slov. mladina zaveda, ko se bo ob mladinskih dneh zbrala v Mariboru. Zato pa naj čim najbolj globoko zastavi svoj plug. Dolžnost slov. kat. dijaške mladine pa je, da vstavi v svoj program tudi resno zanimanje za vzhodne brate.

A. Boštele:

Kralj noči.

(Irska povest po A. de Lamothe-u.)

Dalje.

»Saj sem vendar točno plačal najemnino, ki ste mi jo šele lani povišali.«

»To me nič ne briga. Tu je pisanje. Kje stanuje John Triel?«

»Izvolite si ga sami poiskati.«

»Kaj praviš?«

»Da ga lahko sami iščete.«

Birič je zapičil vanj svoje oči; roka je segala po biču.

»Le poskusite«, je dejal Jurij in pokazal na železne vile, ki so slonele ob zidu.

»Je že prav«, je siknil mož postave in zvižgaje odjezdil.

Najemnik je zrl za njim s prekrižanima rokama, potem je šel in obvestil sina. V Patrickovem očesu je zagorela besnost.

»Sin, ne pozabi, da si katolik!«

»Dosedaj še nisem pozabil, toda bojim se, da je zelo blizu dan, ko se bo tudi to zgodilo.«

»Jaz pa upam, da ne boš nikdar pozabil«, je izrecno povdarjal oče;

»kajti isti dan bi jaz umrl od same žalosti.«

Medtem se je vest o izgonu razširila po celi vasi. Ljudje so je zbirali v gručah in zabavljali. Tom in Molly sta Hadfielda pričakovala na cesti in ga skušala tolažiti.

Toby se je s svojimi dudami smukal od gruče do gruče, podpihaval žerjavico srda, toda priporočal opreznost.

»Ni še prišel čas«, je pravil; »potrpimo, bo že prišel; samo čakati moramo znati.«

»Na kaj čakati?« je vprašal Patrick.

»Čakati, da mladi orel postane velik.«

Mladec je ves drgetal in v navalu krvi mu je gorelo lice . . .

Toby se je poslavljajal in pel s pridušenim glasom mračno irsko balado:

Mož niso čuli kot žensk
tarnati nekdaj na Irskem;
v orožju so šli na zeleno polje
in bili sovraige . . .

Vzroki prastare pesmi so prečudno razvneli srca navzočih. Čuli so se vzkliki: »Živela Irska!« Najbolj goreči so nagovarjali godca, naj zaigra žalno koračnico iz bitke ob Boyne.

»Zarotil sem se, da jo bom igral šele takrat, ko bo na naših gorah govoril smodnik,« je odvrnil Toby.

»Dobro! Kar začnimo!« se je oglasil eden najbolj navdušenih.

»Še ne, še ne«, je miril Toby; »čakajte, da mladi orel postane velik. Takrat bomo na Slieve-na — Goil-u razvili zastavo, z zlato liro v zelenem polju; do tedaj ni nič!

Odšel je in hipno navdušenje se je polagoma ohladilo. Mesto bojevitosti pobitost in mrka žalost.

Ko se je Sally vrnila iz mesta, je bilo že vse končano. Čez štirinajst dni je bil dogodek skoraj pozabljen, kar je nekega večera vaški šolarček prinesel iz Glengarifa list za Jurija Hadfielda.

Kmet sam ni znal čitati. Sin je bil od dne do dne bolj razdražljiv, zato tudi njemu ni upal pokazati pisma, temveč se je zgodaj zjutraj podal k Tomu, da bi mu Molly prebrala to nenadno pisanje.

Bilo je od Johna Izsilnika. Agent je pozival Jurija, da ga zjutraj ob osmih obišče v Glengariff-hotelu soba št. 4.

Juriju se je mudilo. »Moli za me«, je prosil Molly in odhitel. »Gotovo se bosta pobotala radi izгона«, je menil Joyce, ko sta ostala sama z ženō. »Če ne, bi bila to za našo Sally velika nesreča. Navadila se je, smatrati Patricka za svojega zaročenca in vsak vaščan že ve, da jima manjka še samo blagoslov.«

»Res, odkar je birič prinesel tisto pisanje, jo je vsa radost minila in često jo zalotim, da ima od solz zardele oči.«

»Brez dvoma, to bi bilo žalostno. Še žalostnejše pa bi bilo za ubogega Patricka, ki tako zelo sovraži Sassannahs in bi se navsezadnje še lahko izpozabil.«

»Naj bo Bog med njima in med grehom«, je vzdihnila Molly, prižgala svečko pred podobo Milostne in začela moliti, da bi Jurij dobro opravil.

John Blumfield, znan pod imenom gospod Izsilnik, se je že drugi dan mudil v gostilni v Glengariffu. Tu se je navadno nastanil, zato mu je gostilničar, ki je častivrednega gosta dobro poznal, pripravil sobo s krasnim razgledom na zaliv. Soba je bila prostorna in udobno opremljena.

John Izsilnik je v Glengariffu naletel na prijatelje, častivredne gospode; v njihovi družbi se ga je prejšnji dan tako navlekel, da so ga morali v posteljo nesti. Toda mož je bil vaje popivanja in ko se je zjutraj predramil, ni čutil nobenega mačka; samo glava je bila še nekam težka. Sveža voda je odpravila tudi to in sedaj se je gospod John zavalil na udoben naslonjač in vzel v roke staro številko lista „Times“. Zatopil se je v čitanje.

Naenkrat ga predrami renčanje velikega hrta, ki je ležal na mehki preprogi pred posteljo. »Tiho, Block!« je zagodrnjal gospod agent in pogledal na uro. Pes je vstal nemiren in se je obračal k vratom.

Nekdo je prihajal, lesene stopnice so ječale pod težkimi koraki. Potrkalo je.

»Noter!«

Visok mož v nerodnih coklah je vstopil. Težko palico je imel s seboj in v zadregi je vrtel klobuk med prsti.

»Vaša milost me je pozvala semkaj«, je začel Irec resno in mehko.

»Kako ti je ime?«

»Jurij Hadfield, vaš hlapec, najemnik enega zemljišča na veleposestvu Malibory.«

»Imaš sina?«

»Dva, gospod, in tri hčerke, katerih eno, Bog jo vzemi —«

»Nekako dvajsetletnega sina, ki mu je ime Patrick?«

»Da, vaša milost.«

»Ničvreden, zelo objesten in togotljiv fanté, ki je tako bedast, da svoje prevratne nazore raznaša v javnost.«

»Bog nebeški! Patrick je vendar priden, ne zahaja v gostilno, ne —«

»Saj nič ne pomaga lagati.«

»Moja častna beseda, da —«

»Častna beseda Irca, ha, ta je pa lepa!« John se je zaničljivo zakrohotal.

Jurij je na vse načine skušal sina opravičiti in John ga je pustil govoriti. Potem je dejal:

»Sedaj, ko vem, da je tvoj sin lopov, in ker se spodobi, da se skažeš moje plemenitosti vrednega, ti povem, da ti prizanesem pod enim pogojem in te pustim na posestvu.«

Najemnik je plašno poslušal.

»Namreč«, je nadaljeval Izsilnik, »da se najemnina podvoji.«

»Podvoji! Vaša milost je rekla: podvoji?«

»Da, podvoji!« je trdo naglasil agent. »Lahko sprejmeš ali pa pustiš.«

»Sprejemem, vaša milost! Toda vi ste premodri, da ne bi uvideli, da je to nemogoče. Že sedaj plačujem trikrat več kakor v začetku in komaj izhajam. Prihranil si nisem nič, ker sem vse dohodke porabil za izboljšanje. Bodite pravični! Imam pet otrok, vaša milost; tudi vi jih imate in jih ne bi radi videli, kako jočejo okoli vas, ker so lačni. Bodite usmiljeni!«

»Ali — ali«, je zarežal debeli John in se poglobil v čtivo.

»To se pravi, vi nas neusmiljeno podite, potem —«

»Dovolj, dovolj! Dam ti štirinajst dni odloga, da si premisliš. Če v tem času ne odgovoriš, se pripravi na biriče.«

Jurij Hadfield je bil velik in močan, težka palica mu je visela na roki in kri mu je šinila v lice.

»Zob za zob, kri za kri, zakaj se ne bi maščeval!« Zajé se krvava misel v možgane, ha, samo mahni, steri kačo, dobro delo storiš! Pa se je spomnil na svojo vero, na svojo čast in na čast svojih otrok — in velikan je sklonil svojo ponosno glavo, sklenil roki in upognil koleno, da bi omehčal trdega moža.

Na agentovih ustnicah je igral porogljiv zasmeh.

»Čuj, hočem se te usmiliti! Ne bom ti zvišal najemnine. Si zadovoljen?«
 »Ah, vaša milost, Bog naj vam povrne in če . . .«

»Že dobro, Jurij! Jaz sem pravičen, a trd nisem rad. Ti obdržiš dom in krave, toda sin ne sme ostati dalje pri tebi — ti ga moraš oženiti.«

»O tem sem že sam mislil. Vaša milost naj še izvoli počakati par mesecev, da mu dogradim hišo.«

»Ti ga hočeš oženiti? S katero pa?« Gospod John je nagubal čelo.

»S Sally, s hčerko mojega svaka Toma Joyce, vaša milost!«

»A, res? Glej, glej, jaz pa sem dosedaj mislil, da je zato treba vsaj lordovega dovoljenja«. (Kakor se čudno sliši, je vendar res, da si je več lordov svojilo pravico svojevoljno ženiti svoje najemnike). »Zdi se, da te je Patrick poučil, da je zemlja irska in lordi vam jo bodo obdelovali.«

»S Tomom bova prosila lorda za dovoljenje še to poletje, kadar pride na letovišče v Rožni dvorec.«

»Vsled vajinega obiska, gospoda, se bo gotovo čutil zelo počaščenega!« je zasmehljivo vzkliknil John. »Toda pooblastil me je, da vama prihranim trud in ti povem, da moraš svojega sina tekom enega meseca ženiti s hčerko Boba Mullinghama.«

»Bob Mullingham?« je preplašeno vpraševal najemnik. »Jaz ga ne poznam.«

»To je vseeno, samo da ga poznam jaz. On je najemnik njegove milosti lorda Pilfererja na njegovem veleposestvu Clare, in če že hočeš svojemu dragemu sinku postaviti hišo, boš pač moral vse gradivo spraviti tjakaj.«

»In pod tem pogojem mi hoče vaša milost prizanesti?«

»Da, samo pod tem pogojem.«

»Če bi mi bili to takoj milostno razodeli, bi mi bili prihranili trud zahvale.«

»Ne razumem.«

»To je vendar lahko; Patrick bo vzel tisto, ki je njemu všeč, in ob Smihelovem se izselimo.«

»Prevdari! S svojo nepokorščino boš uničil sadove dvajsetletnega truda, hišo ti bodo podrli, govedo zaplenili, tebe in tvoje otroke bo zajela beda, in hči tvojega svaka bo, ker se brez lordovega dovoljenja ne more poročiti, vzela tistega, ki ga bom določil jaz. Še štirinajst dni imaš časa, da si temeljito premisliš.«

»Je to vse, kar ste mi hoteli povedati?«

»Da, vse.«

»Vaša milost ima moč, jaz imam samo pravico; lahko pošljete biriča, kadar hočete.«

»To je neumnost!« John se je razjezil. »Spametuj se vendar! Glej, dan ti štirinajst dni odloga!«

»Toliko naj Bog nakloni pred njihovo smrtjo tistim, ki zatirajo sirote!« Odšel je.

»Teslo, irska svinja!« je agent kričal za njim, potem pa se je spravil nad biftek, gnjat z jajci in čaj z whiskyjem, mlekom in maslenim kruhom; to je bil zajutrek, nujni predpogoj za vsako resno delo.

Gospod Blumfield je bil skrajno slabe volje in je zabavljajl čez jed, da je zanič; toda vseeno je vse pospravil in se okrepčal še z žganjem. Potem si je z dišečim tobakom nabasal ogromno pipo, jo prižgal, se vsedel na klopi pred senčnico jasmína in prebavljajl.

Jurij je prišel k svaku in mu povedal, kaj se je zgodilo.

»Ne povej ničesar Patricku, dokler ta človek ne odide! Mladec bi utegnil narediti kakšno neumnost in mogoče še vendar niso vse nade izgubljene«, je opominjal Tom.

Izsilnik pa se je posvetoval sam s seboj.

»Ah«, je dejal, »če bi bila gospa Blumfield tukaj, bi mi gotovo iznašla sredstvo, kako bi lahko obdržal očeta, a spodil sina. Sredstva morejo biti, samo kako jih najti? — — — Toda, za vraga, kako sem vendar neumen! — — — Današnji »Times« mi bo to sredstvo razodel, pa je!»

Izvlekel je novine iz žepa, jih preletel z očmi in položil prst na sledečo beležko:

»Cork 8. marca. Toby O'Reillon iz Kingstowna, ki je v neki gostilni žaljivo govoril o njenem veličanstvu, je bil od grofijskega sodnika, M - - - obsojen na enoletno ječo in denarno globo treh funtov«.

»Tu imamo!« je mrmral agent. »Patrick je ravno tak ptiček. No, eno leto ričeta, to bo zdravo za tega mladiča — in med tem časom se bo marsikaj razčistilo«.

IV. poglavje.

Umor.

Hadfield, njegov svak in Molly sò molčali; toda vseeno je Patrick kmalu zvedel, kaj se je zgodilo. Tako je hotel John sam, ker je vedel, da je Patrick tako plemenit, da se bo gotovo žrtvoval za svoje domače, če bo zvedel za stavljeni pogoj. Zato je pozval več najemnikov k sebi in jim razložil, da mora Patrick z doma, če hoče rešiti svoje drage bede in pomanjkanja.

»Če bodo izgnani«, je pravil, »bodo izgnani zato, ker je Patrick otrok brez časti in srca«.

Kmetje so doma vse to pripovedovali svojim ženam in kakor je agent naklepal, tako je bilo. Vsa vas je začela obirati in sumničiti Patricka, zakaj se ne poroči s Sally in ne naseli kje v okolici — o ženitvi z Mullinghamovo hčerko je agent seveda molčal — mesto da tako trdovratno tiči doma.

»Toda kdo ve, če se res namerava poročiti s Tomovo hčerko«, so sumničile vaške babnice in vedno bolj neugodne govorice so krožile po vasi.

Tom je o vsem obvestil Hadfielda in ta se je odločil, da pove vse Patricku. Pričakoval je izbruha, toda sin je ostal miren. Navidezno hladnokrvno je poslušal očeta; samo izvanredna bledica in drget ustnic sta ga izdajala. Molče je šel v hišo in legel k počitku.

Sally je že vse vedela in je plakala celo noč. Upala je, da bo drugi dan prišel k njej, ker ga je hotela tolažiti; toda dan je ugasnil, Patricka pa ni bilo. Šel je v gozd in delal s tako silo, kakor da bi hotel posekati ves gozd obenem.

Sally pa je plakala . . .

Naslednje jutro je šla v Glengariff. Z žalostjo v srcu je prevdarjala, s čim da bi bila razžalila Patricka, kar ga je naenkrat zagledala na Cromwellovem mostu. Slonel je na ograji in strmel v vodo.

Stopinja ji je zastala. Toda že jo je čul in smeje ji je prišel nasproti ter ji podal roko.

»Nisem mislila, da te bom tu našla«, mu je rahlo očitala.

»In jaz sem te tu pričakoval«, je odgovoril z mehkim glasom.

»Mislila sem, da boš včeraj prišel.«

»Rabil sem čas za premišljanje. Veš, kaj se je zgodilo?«

»Vse.«

»Potem tudi veš, kakšen pogoj je stavil ta Anglež mojemu očetu?«

»Vem.«

»Da rešim očeta in družino, imam samo eno na izbiro: da grem z doma.«

Deklica je povedala glavo.

»Če nebi tako ravnal, draga moja, bi bil ničvredno bitje. Vsak bi mi lahko pljunil v lice in mi očital, da nisem Irec; ni res?«

»Res je«, je dahnila.

»Zato hočem oditi daleč proč, tja, kjer bom lahko svoboden mož delal, služil denar in podpiral stariše.«

Sally ga je poslušala s povešenimi očmi in se skušala smehljati. »Ti hočeš torej zapustiti Irsko...« lhtenje ji je zadušilo besede.

»Da! Sicer bi bili vedno v nevarnosti, da vas ta človek pod kako pretevozo prežene, češ, da nisem izpolnil pogojev. Pregarjal bi vas in te celo silil, da se poročiš s človekom, ki ti ga bo on izbral —.«

»Kaj? On me ne more siliti. Pred Bogom sem tvoja nevesta in če odi-deš, tvoja vdova do dneva povratka, ali pa bom šla s teboj kot tvoja žena, če — — —«

»Ne, Sally, ne, ti moraš ostati tukaj. Bodi moja nevesta, ne moja vdova. Vrnil se bom — prisegam ti — da vas vse vzamem seboj v deželo, kjer bomo živeli svobodno in srečno.«

»Toda kam hočeš oditi, Patrick, v deželo Francozov, ali še dalje?«

»Ne, jaz pojdem čez Ocean, v Ameriko, kjer se pod zlato zvezdno zastavo zbira nov irski narod.«

»Amerika je zelo daleč«, je ihtelo dekle, »in oni, ki so tam —«

»Ne pozabijo nikdar domovine«, jo je prekinil mladeč. »Prisegam ti, Sally, da se čez dve leti vrnem, ti prinesem zlat prstan in vas vse skupaj popeljem pod svobodno solnce.«

»Dve leti, to je dolgo!«

»Pogosto ti bom pisal in ti mi boš odpisala, Sally, poročala mi boš, kako se vam godi.«

»Ali si že govoril z očetom?«

»Z nobenim niti besede. Najprej sem hotel imeti tvojo besedo. Velja?«

»Na tvojem mestu bi ravnala kakor ti; samo...«

»Kaj samo?«

»Ali ne boš hud, če ti povem?«

»Ne bom.«

(Dalje prihodnjič.)

Šolski izleti in vzgoja.

Halo, danes je naš dan! Danes gremo na zlet! Celo leto smo prečepeli in presloneli v šoli, danes pa se podamo ven med svet, v tuje neznane kraje! — Žarečih lic, z veseljem v srcu se jih je zbralo lepo stevilo šolarjev,

malih in velikih, da polete pod vodstvom svojih učiteljev proti določenemu cilju. Dolinci so obiskali hribovski svet ter uživali krasen razgled in sveži planinski zrak, gorjanci so se podali v nižje ležeče rodovitne kraje, meščani so pohiteli na deželo, podeželne skupine so se pojavile v mestu, da si ogledajo njegove zanimivosti.

Vse je hitelo križem kražem, kakor čebelni roji, ki vzletijo ob toplem majniškem solncu na prosto. Mali šolarji so podvzeli manjše pohode, gojenci višjih zavodov so si vzeli na piko znamenite, težje dostopne in bolj oddaljene točke.

Nekega lepega predpoldne se je tudi v našem gorskem gnezdu pojavil roj živahnih čebelic iz mesta. Bile so nad vsê poredne (?) deklice meščanske šole pod vodstvom strogih žandarjev. Hvala Bogu, da so ta dan orožniki zatisnili vsaj eno oko — ker če bi bili zatisnili obe očesi, bi jim bila mlada družba ušla in se porazgubila po temnih gozdovih in prepadih. Oh, joj, kako sem žejna — joj, mene pa noge bolijo — ojej, zdaj pač ne grem dalje — moj Bog, kako strma pot je bila; — to so bili prvi vzdih mlade družbe, ko se je posedla okrog dolgih miz pri gostilni. Predno pride obed — želodec je že davno začel klicati »laačen« — saj imamo nekaj seboj! Hitro so bili razvezani nahrbtniki, zavojčki itd. — in na dan so prišle prelepe in predobre stvarce kakor šunke, klobasice, razni šartli, kruh, pecivo, limone uboge so pretrpele mučeniško smrt za žejo — vmes vedno bolj veselo in glasno čebljanje pisane družbe. Ko je bil končan prvi napad na vsebino nahrbtnikov in kozarcev, jim je kar nehote privrela na dan pesem: Visoko vrh planin stojim... Za to pesmico se jih je še oglasilo celi kup — vse je bilo razigrane, židane volje, saj je bil pozabljen mestni šum in prah, tudi nevarne šolske klopi — tisočkrat lepše je sedeti na preprostih klopeh krog dolge mize, obložene z raznovrstnimi v papir zavitimi dobrotami, kakor pa na tistih drugače sicer lepih sedežih tam nekje, tam daleč doli blizu Drave. —

Tam izza plotnega vogla se prikaže domači g župnik v spremstvu enega sicer strogih »orožnikov! — No, lepa reč, so si mislile mlade glavice — zdaj nam pač gorje... Zastrazene in nadzorovane bomo kar od petih strani — ni bilo dovolj, da nas stražijo že štirje orožniki — zdaj pride še peti. — Strašno! Nezaslišno! Grozovito!

Prijazen nastop župnikov je v hipu razpršil vse njih temne misli in slutnje. — Še večje veselje je zavladovalo v družbi, ko je tudi novi gost s svojim glasom podprl lepe akorde ganljive narodne pesmi. Ker se je oglasil toliko pričakovani poldanski zvon, se je gospod poslovil začasno od družbe, ki se je pripravila na skupni napad na krožnike in skledo, oziroma njih vsebino.

Predno se je mlada družba podala popoldne na razgledališče, si je ogledala lepo cerkvico ter se izročila Mariji v varstvo. — Domači gospod je dobil dovoljenje, da sme celi roj ogrniti v svoj panj, kar se je zgodilo pred šolskim poslopjem. Razgledna točka, kamor so pohiteli, je bila visoka 700 m, oddaljena od Maribora 8500 m zračne črte. S pomočjo velikega daljnogleda z 32 kratno linearno povečavo so z lahkoto pogledali na stolno uro, ki je kazala ravno $\frac{1}{4}$ na 4. — Nad vse veličasten je razgled z Lepe gore: Ptujsko polje, Slovenske gorice, Prekmurje, obmejni hribi med Štajersko in Ogrsko, proti severu gorovje za Gradcom — proti zapadu Golica. Ko nas je še nekaj deklic

obdarovalo z živim srebrom, se je cela družba dvignila in zginila veselo pojoč v smeri proti Dravi . . .

Ko sem na kratko orisal običajni zunanji potek zleta, še nekaj pripomb o vzgojni vrednosti podobnih sprehodov.

Da doseže izlet svoj namen, je učence treba prej nanj pripraviti. Splošna priprava za ta dan veselja bodi predvsem podvojena marljivost v šoli. Izlet je nagrada pridnosti, nekaka zaupnica gojencem od strani vzgojiteljev: zato bi se naj pustili doma taki, ki so očitno leni in uporni. Izlet je preizkušnja vodilne moči učiteljev, pa tudi disciplinarnosti in pravilne vzgoje mladeži. Imenoval sem pa vzgojitelje orožnike — seveda le v šali, — deloma pa zato, ker se je vsa družba kretala v mejah dostojnosti in zmernosti še bolj, kakor kakšna družba drugih ljudi pod oboroženim nadzorstvom. Le v okviru pravih mej dostojnosti se razvije veselje in razigranost do vrhunca, kakor so dokazale omenjene deklice s svojo igrico živo srebro, predstavljeno na prostem pred Tojzlovo hišo.

Žeja vabi izletnike k nezmernosti — kako velike in trdne volje je treba izletnikom, da ne prekoračijo meje zmernosti, zlasti če se jim ponujajo močne pijače. Pred leti sem opazoval družbo alkohol ljubečega vodstva šolskih otrok na izletu pri nas: ker so ga »žajfali« učitelji, so si ga naročili (skrivaj) tudi večji šolarji par litrov. Kako so potem domu hodili, ne vem. Najbolj žalostno je, če učiteljstvo pozabi na učence ter si v ožji družbi gasi silno žejo, dočim šolarji čakajo, kdaj se bodo vrnili domu. Starši so upravičeno ogorčeni, če pridejo otroci vsled krivde učiteljstva domu šele ob 1/2 11. uri zvečer ali pa celo drugi dan.

Najvažnejše je, da se izletniki pravočasno vrnejo nazaj, zdravi na duši in telesu. Ako se to ne zgodi, zadene vselej krivda vodstvo izleta. Izlet bodi gojencem dan zabave. Vesela pesem, kaka igrice, zabavne povestice, primerne uganke in šale se naj vrstijo z drugimi točkami dnevnega reda. Izlet bodi gojencem v pouk. Izvežban voditelj razkaže svojim mladim spremljevalcem zanimivosti kraja z ozirom na zgodovino, kulturne in gospodarske posebnosti. Ako izletniki ne vedo o izletu nič drugega povedati kakor kaj so jedli in pili v dotičnem kraju, je to zanje prav revno spričevalo. Mestni gojenci naj občejujejo lepoto mlade narave, ki se pokaže ravno maja v svoji najlepši krasi. Ko hodijo mimo skrbno obdelanih njiv in vinogradov, naj se spomnijo, kolikega truda je bilo treba, predno se je vse to delo izvršilo — in kako moramo biti Stvarniku hvaležni, da daje blagoslov našemu delu.

Vrhunec radosti je za izletnike lep, obsežen, veličasten razgled po slovenski domovini. Najlepši razgled nam nudijo Triglav, Kum, Grintovec, Ojstrica, Rogaška gora, Boč, Rogla, Sv. Aréh, Sv. Uršula, Sv. Duh na Kozjaku, Tojzlov vrh, Sv. Urban, in razen teh še več manjših gričkov, kakor Kapela pri Radgoni, Sv. Anton v Slov. gor. itd. — Ob jasnem vremenu nam vrlo služi kak boljši daljnogled. Vsekako zanimivo je, gledati iz daljave 8—10 km, kako se sprehajajo ljudje po ulicah in cestah, kako delajo ljudje na polju, koliko kaže ura v sosednji župniji, oddaljeni od nas dve do tri ure.

Le prehitro minejo pri tej zabavi izletnikom vesele ure, pa spremlja jih proti domu zavest, da jim je minil dan poštene zabave in mnogovrstnega zanimivega pouka. Z novim veseljem in navdušenjem se učenci potem oprimejo svojega dela, dokler jim ne napoči dan velikih počitnic. — Prvi predpogoj srečnih počitnic je seveda lepo spričevalo ob koncu leta.

Društveni vestnik.

Iz Bitolja. Cenjeni g. urednik! Dovolite v Vašem cenjenem listu malo prostora nam vojakom iz daljnega Bitolja. Čitajoči »Naš Dom« smo opazili, da je »Vaška lipa« nekako usahnila, gotovo so fantje pod njo zadremali. Da kolikor toliko izpolnimo ta prostorček, Vam pošiljamo sledeči dopis in prosimo, da ga sprejmete v list in rešite pred košem. Najprisrčnejše pozdrave vsem somišljenikom pošiljajo slovenski vojaki iz Makedonije. Vsi se veselimo dneva, ko priroma priljubljeni »Naš Dom« med nas, da izvemo, kako je z našimi mladinskimi društvi. Imeli smo tudi druge časopise naročene, pa so nam jih zabranili čitati. Prvo podpisani je bil celo kaznovan radi njih. Liste demokratske bi smeli čitati, toda liste SLS smatrajo za protidržavne. Da pri takem pristranskem postopanju zgubi človek vso voljo do službe, je razumljivo. Nič zato, hočemo pa potem, ko pridemo spet domov z vsemi silami delati za našo stvar. Tukaj v tujini spoznamo, kako krasna je naša Slovenija in kako treba, da se složno borimo za naše ideje.

Zatorej Vi doma krepko naprej, Bog živi!

Podnarednik Jožef Inkret od Sv. Petra na Medvedjem selu, redovi Adolf Ferk od Sv. Ane na Krembergu, Janez Vičar iz Polenšaka pri Ptuju, Janko Fridolin iz Ruš, Martin Strmšek iz Žerovinec, Rajmund Rutart iz Brezna.

Vsi na službi v 46. p. polku v Bitolju.

Šmihel pri Šoštanjju. Čeravno malo kedaj slišite kaj o Šoštanjčankah, pa ne mislite si, da bi pri nas kar spale. Imamo poleg Marijine družbe, Katoliškega izobraževalnega društva, Orlov, Orlic in obojega naraščaja, tudi »Dekliško zvezo« z okoli 100 članicami, pod skrbnim vodstvom požrtvovalnega č. g. kaplana Antona Karo. Sestanke imamo redno vsako prvo nedeljo v mesecu, kakor tudi odborovo sejo. Pri sestankih se pridno vadijo dekleta z raznimi govori in deklamacijami. »Našega Doma« imamo naročenega pod skupnim zavitkom 60 izvodov. Kar je pa največ vredno, imele smo dva gospodinjska tečaja. Prvega, ki se je vršil od 27. januarja do 6. aprila l. 1924, se nas je z velikim zanimanjem in veseljem udeleževalo 20 gojenk. Drugi bo, kakor upam, z istim uspehom že tudi končan, predno bode te dragi čitatelji brali to poročilo. Oba gospodinjska tečaja sta skrbno vodile g. voditeljica Olga Sitnig iz Ljubljane in gdč. Anika Trstenjak iz Ormoža. Pri vsem tem delovanju pa najbolj pogrešamo večjih društvenih prostorov. Upamo pa, če Bog da, ne bo dolgo, da bomo lahko imeli svoje sestanke in shode v novem Katoliškem društvenem domu. Zato pa le pogumno z delom naprej!

Predsednica.

Sv. Ana v Slov. goricah. Tudi pri nas, na skrajni meji naše domovine so se vzdramili naši fantje. Dne 1. junija se je zbralo 25 naših zavednih fantov, kojih želja je bila, da se tudi pri nas ustanovi mladeniška zveza. Preč. g. kaplan so nam v jedrnatem govoru razložili pomen in prihodnje delovanje naše mladeniške zveze. Za tem se je vršila izvolitev odbora. Za predsednika je izvoljen Josip Spindler, za podpredsednika Tone Lampl, za tajnika Jože Kolarič, namestnik tajnika Lojze Ornik. Fantje, le pogumno naprej, da se bo naše število v tem letu vsaj podvojilo. Poročevalec.

Kaj kupiš v Tiskarni sv. Cirila v Mariboru?

Tiskati daš lahko

knjige, vabila, cenike, kuverte, sploh vse, kar hočeš.

Kupiš lahko:

1. Vsakovrstni papir črtan in nečrtan za pisanje, pisma, ovijanje, risalni papir, kuverte, svileni in prešan papir za kinč, zvezke trdo in mehko vezane.
2. Peresa, svinčnike, radirke, črnilo, rudečilo, barve, ravnila, sploh vse pisarniške potreščine.
3. Trgovske knjige vsake vrste.
4. Molitvenike, šolske učne knjige, vse zabavne knjige, povesti i.t.d.
5. Rožne vence, svetinjice, podobice, kipe presv. Srca Jez. in druge, podobe, slike, križe i.t.d. — Ako želiš kako reč, piši dopisnico in dobiš po pošti.

Denar naložite

najboljše in najvarnejše pri

Spodnještajerski ljudski posojilnici, r. z. z n. z. Maribor, Stolna 6

ki obrestuje po

8⁰/₀ in 10⁰/₀

oziroma po dogovoru.

Na debelo!

DENAR

Na drobno!

si prihranite, ako kupujete manufakturno blago v Celju, „pri Solncu“. Velikanska izbira vedno svežega vsakovrstnega oblačilnega blaga. Vsled velikega nakupa so cene konkurenčne. Za obilen obisk se priporoča

ALOJZ DROFENIK

Mera poštena!

Postrežba točna!

BRATA RODÉ & MARTINČIČ, CELJE

TISKARNA

KNJIGOVEZNICA, IZDELOVALNICA GUMIJASTIH STAMBILJK

se priporoča za vsa v njeno stroko spadajoča dela, koja se točno in ceno izvrše